

ВІСНИК

VISNYK ^{the} HERALD

суспільно-політичний місячник

РІК XXXIII, Ч. 2
YEAR XXXIII, No. 2

ЛЮТИЙ — 1980
FEBRUARY — 1980

ЦІНА 0.90 ЦЕНТІВ
PRICE \$0.90

ВІСНИК

ОРГАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

ЗМІСТ

Дві знаменні річниці	1
В обороні прав України — Становище ОУНр та Уряду УНР	2
ВІКТОР КУЦЕНКО — АБН — совість епохи	6
ЯРОСЛАВ КУРДИДИК — Доба велика і сувора (Вірш)	7
I. ДМИТРІВ — Посилення наступу московського шовінізму	8
Документ із Нескореної України	10
О. С. — Московські вчителі (Надіслане з-за Залізної заслони)	11

СТОРІНКА ОЖ ОЧСУ

Враження з Річної Конференції ОЖ ОЧСУ в Нью Йорку	12
ОКСАНА КЕРЧ — Святослав Караванський і Ніна Строката	13
З діяльності ОЖ ОЧСУ в Гартфорді	15
Авторський вечір Ольги Лубської	16
До 50-ліття ОУН і 20-ліття смерти Степана Бандери: Балтімор, Париж, Омага, Клівленд, Мюнхен	16

СПОГАДИ, РІЗНЕ

СТЕПАН ГОЛЯШ — Переїзд підпільників із Бережанщини	20
ПАНЬКО НЕЗАБУДЬКО — На дитячий лад (фейлетон)	24

БОРОТЬБА ПРОТИ РОССІ

ГОРЯТЬ СОВЄТСЬКІ АВТА

У ПОЛЬЩІ..

Як повідомили пресові агентства (АП, АФП, ЮПІАЙ), в Парижі вночі 26. 11. 1979 р. невідомі особи підпалили з поміччю молотов-коктейлів три авта — два особові й малий автобус, які належали персоналові советської амбасади в столиці Франції. Підпал відбувся у трьох різних дільницях міста.

Відповідальність за підпалі, як подав „Ді Вельт“ з 28 листопада, взяла на себе „група українських націоналістів“, яка зголосилася після телефонічно до одного пресагентства.

У НІМЕЧЧИНІ

Невідома „Команда 15 жовтня“ збомбардувала і спалила будинок советського „Аерофлота“.

У Новій Гуті, в Польщі, стався вибух недалеко пам'ятника Леніна. Від вибуху повилітали вікна в поблизьких домах. З вісток віходить, що пам'ятник був пошкоджений: вибух відривав Ленінові ногу.

І В ЛАТВІЙСЬКІЙ ССР

Згідно з латвійськими інформаціями 1979 р. на першого секретаря Центрального Комітету Комуністичної партії Латвійської ССР Августа Восса був зроблений замах. Замах був на дорозі Рига-Юрмала під час переїзду через „Повітряний міст“.

Загинув шофер, але московський галуяйтер Восс вискочив живим.

ВІСНИК

Дві Знаменні Річниці

Відбулись масові святкування Золотих Річниць 22 січня 1918 і 1919 років.

Наш понад тисячолітній історичний багаж має вже багато світлих і величних річниць-дат, хоча як і в кожного народу — не бракує і сумних чи важких своїми наслідками. Ми вже знаємо з історії, що означав бій під Полтавою та поразка армії Швеції і України в боротьбі пррти московського царя Петра І. Але ми знаємо також, що означала для Москвої битва під Конотопом на Чернігівщині, де українська козацька армія витяла впень кілька десятків тисяч вояків і старших московської армії...

Самозрозуміло, тепер нам усім особливо присвічує Велика Річниця — Тисячоліття хрещення України-Русі. Немає найменших причин відкладати ці великі святкування аж до 1989 року, бо й за 25 літ перед тією датою в столичному княжому Києві вже були християнські церкви, а кн. Ольга поширювала християнську віру з Києва й на околичні області, готовуючи таким чином ґрунт для св. кн. Володимира Хрестителя.

У 1980-му році ми, вільні українці за кордоном, зокрема пробоєві й найбільш політично і громадсько активні Організації Українського Визвольного Фронту, а отже і ООЧСУ, особливо будемо вшановувати і відзначати дві історичні дати-річниці з новішої історії України:

— 60-ліття з часу заснування Української Військової Організації, УВО, заходами великого Полковника-Соборника Євгена Коновалця, і

— 30-ліття героїчної смерти, в боротьбі з ворогом, Головного Командира УПА ген.-хор. Тараса Чупринки-Романа Шухевича.

60 років тому відбулася в липні (1920 р.) у столиці Чехії Празі таємна нарада членів „Січової Ради“: старшини і політичні національні діячі після поразки у кровопролитних Визвольних Змаганнях проти Росії і Польщі вирішили тоді створити УВО,

щоб таким шляхом продовжувати боротьбу, а народові показати, що „Ще не вмерла Україна“! На нараді в Празі покликано до життя Українську Військову Організацію, яку очолив співробітник Головного Отамана Симона Петлюри у вільному, державному Києві Полк. Євген Коновалець. Особливо активними в УВО на початках її нелегальної, військового типу діяльності, були такі відомі діячі, крім Голови УВО, як сотник І. Андруш, сотник В. Кучабський, сотник М. Матичак та інші. Як знаємо, УВО 51 рік тому переросла в ОУН — передовий український націоналістично-визвольний Рух.

Легендарна постать Головного Командира УПА ген.-хор. Тараса Чупринки-Романа Шухевича, який загинув у Білогоріці біля Львова 5 березня 1950 року, вже наміцно, назавжди ввійшла в новітню історію Нескореної України.

На ці теми ми ще будемо читати у нашему журналі „Вісник“ більше матеріалів, а тепер закликаємо все наше Членство і Прихильників вже розпочинати підготову до вшанування цих двох історичних Річниць.

УСПІШНІ ВИСТУПИ ГОЛОВИ ЦК АБН

Детройтський щоденник „Де Дейлі Тріблон“ з 17 листопада 1979 р. писав, що голова АБН і ОУН вимагає підтримки визвольній боротьбі усіх націй під советським пануванням...

27 листопада відбулося одногодинне інтерв'ю з радіостанцією, на університеті Міннеаполісу, для понад сорок тисяч студентів і інших слухачів цієї широкої розгалуженої радіостанції. Антимосковський виступ Ярослава Стецька спровокував велике враження на студіючу молодь.

В інтерв'ю взяла участь теж мігр. Слава Стецько. Зовнішні виступи організував в Міннеаполісі проф. д-р Володимир Анастазієвський, адвокат і професор університету на факультеті права.

В ОБОРОНІ ПРАВ УКРАЇНИ — ПРОТИ РУСИФІКАЦІЇ І НАЦІОЦИДУ

СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ФОРМАЦІЙ ЗА КОРДОНОМ

У боротьбі за власну суверенну й соборну державу український народ бореться рівночасно й нерозривно також за власну, вільну, національну й самобутню культуру, основану на тисячолітньому українському християнстві, народоправству, соціальний справедливості, праві на приватну власність і на всіх інших правах людини, що забезпечують її всесторонній розвиток духовних властивостей і талантів. Проти української нації наш відвічний ворог — російський імперіалізм — веде широко закроєний наступ, що не тільки намагається не допустити до відновлення української суверенної держави, але взагалі зміряє до повного націо- і культуробивства України.

З кожним наступним роком московського панування в Україні наступ московського шовінізму й імперіалізму на український народ та на інші поневолені в ССР народи все більше посилюється. З банкрутством марксизму й ленінізму, московські великороджавні шовіністи намагаються рятувати імперію засобами всебічної русифікації, щоб вкінці перетворити поневолені народи у невід'ємну складову частину російської нації під назвою т. зв. советського народу.

Русифікація в Україні — це суцільний наступ Москви на всі ланки духового й суспільного життя українського народу, це намагання ворога знищити українську мову, культуру, мистецтво, літературу, науку, традиції і побут, українські Церкви, щоб перетворити їх на російський і большевицький лад. Накинення Україні чужого і ворожого державного й соціально-політичного ладу, колгоспне закріпачення селянства, придушення політичних свобод, що ними користуються усі вільні народи, а в парі з цим нищення української спадщини, історичної пам'яті нашого народу, та офіційне уведення культу усього того, що російське, включно з найбільш реакційними традиціями російського деспотизму та царизму, соцреалізму в літературі, мистецтві, музиці тощо, включно з вихвалюванням існуючого ворожого державного й соціально-політичного ладу та з адорацією російських імперіалістичних традицій і постатей — все це вияви веденого Москвою уніфікаційного та русифікаційного курсу політики.

Наочними виявами цієї політики є також пляно-ве перемішування народів, упривілейована позиція російської мови в т. зв. республіках при кожночасному позбавленні всяких національних і людських прав українців та інших неросіян, що змушені жити в РСФСР, виселювання українських патріотів як і патріотів інших поневолених народів поза їхні землі, які колонізуються в тому самому часі росіянами чи зруїфікованими їхніми вислужниками. До категорії русифікації належить особливо насильне творення протиприродного „советського народу“, тобто російської супернації, що на ділі виступає як жорстока спроба перетопити при помочі терору в одному горнілі всі поневолені народи в єдину російську націю під назвою „советського народу“.

Здійснювана в Україні різними шляхами та засобами русифікація досягає сьогодні гено-етно-, культуро- і лінгвіциду, а тому боротьба проти такої русифікації не може обмежуватися лише до протесту проти мовного насилия. Ця боротьба мусить охоплювати ввесь комплекс русифікаційних методів, заходів і засобів.

Конституція ССР, тої монопартійної, тоталітарної і геноцидної тюрми народів і людей, не дає ніяких основ поневоленим народам для правної оборони своїх національних прав, але являється засобом панівної російської нації для закріплення рабства й неволі. Найновіша советська конституція — це основний закон імперії, який найвимовніше гарантує усі права за імперіальним російським народом. У світлі тієї конституції усі т. зв. республіки є виключно колоніями Московії, яка позбавляє їх усіх прав окремих національно-територіальних одиниць, а зводить їх до статусу генеральних губерній чи райхскомісаріятів. УССР ніколи не була, не є і не може бути продовженням Української Народної Республіки, яка під час свого існування була суверенною державою українського народу.

Конституція ССР гарантує суверенні права російському народові як носієві російського імперіалізму, права компартії, зцентралізованої в Москві, права центрального уряду в Москві, права Генерального Прокурора над усіми „республіками“, областями і районами, що також сидить в Москві, спираючись на КГБ та інші чинники імперського „пра-

восуддя" і „правопорядку“. Ця конституція надає також упривілейоване становище російській мові як „мові Леніна“, „єдиної мови для спілкування народів“ уярмлених в імперії, мови-засобу „для осянення здобутків світової науки, культури та цивілізації“, а тим самим надає лінгвіцизові обов'язкове „правне“ підложжя і завершення.

Тому не шлях лібералізації, демократизації чи еволюції імперії і системи може довести поневолені в ССР народи до їхньої національної мети. Цим єдино можливим шляхом є лише шлях національно-визвольної боротьби революційними методами. Лиш цим шляхом український народ зможе відвоювати Українську Самостійну Соборну Державу, як передумову здійснення прав людини!

Немає сумніву в тому, що тільки розвал російської імперії, за що від десятиріч ведуть боротьбу поневолені нею народи, звільнить їх і Україну від усіх лих, що їх несе ця імперія зі собою. Одно з форм вияву того величного процесу є боротьба проти русифікації.

Саме в останньому часі ця вимога прибрала особливої ваги в Україні й інших поневолених країнах.

Нешодавно, у травні 1979 року, відбулася в Ташкенті „всесоюзна науково-теоретична конференція“ п. н. „Російська мова — мова дружби і співробітництва народів у ССР“, на якій міністерство освіти ССР М. О. Прокоф'єв від імені уряду ССР проголосив напрямні суцільної русифікації на різних етапах школництва, у тому зокрема дошкілля, дитячих садків-ясел у поневолених Московією країнах. Уряд ССР кладе наголос на дошкільний вік навчання, щоб російська мова була у поневолених народів, зокрема в їхньої дітвори, першою мовою перед рідною! Генсек Л. І. Брежнєв у своєму зверненні вимагає тотальної русифікації, як наслідок „заиснування нової історичної спільноти — советського народу“ та „об'єктивної конечності спільної російської мови, як мови міжнаціонального спілкування“ у російській колоніяльній імперії. Для підкріплення свого становища відмітив вимогу русифікатора В. І. Леніна „зробити так, щоб кожний громадянин нашої країни мав можливість навчитися великої (?) російської мови“. Постанови ХХV з'їзду КПСС ідуть цілком у пляні російських царських імперіялістів, наприклад, заяви царського міністра Д. Толстого з 1870 року про те, що „кінцевою метою освіти всіх інородців... мусить бути русифікація та злиття з російським народом“.

Згідно з постановами ХХV з'їзду КПСС, ЦК КПСС, політбюро, уряду ССР появився новий расистський документ агентури окупаційної влади в Україні, а саме декрет „міністерства“ освіти УССР з листопада 1978 року, яким завойовник намагається посилити і так жахливе нищення української духовості, зокрема української мови як одного із складників української культури. Цей „декрет“ з листопада 1978 року для „удосконалення вивчення й викладання російської мови в загально-освітніх школах і педагогічних навчальних закладах республіки“, виданий на наказ КПСС і Ради міністрів ССР, є черговим расистсько-колоніальним актом, спрямованим на вбивство української нації й її культури.

Згідно з цим декретом московський колоніяльний режим заплянував:

- змушувати українських дітей вивчати російську мову вже від першої кляси народної школи, а навіть у передшкіллі й дитячих садках-яслах,

- присвоїти російській мові в усіх школах і навчальних закладах в Україні упривілейоване становище чи статус чужих мов, значить навчати російську мову в малих групах і для всіх предметів,

- „підсилити“ її так численні на українських землях кадри вчителів російської мови тисячами нових учителів, спроваджених з Росії,

- поповнити бібліотеки України російськими підручниками та російською літературою, яких там уже і так повно,

- творити в Україні окремі інституції для спеціалізації в російській мові,

- увести для загальноосвітніх шкіл в Україні районні, міські, обласні, „республіканські“ олімпіяди з російської мови, літератури тощо.

Згадані постанови окупаційної влади — це новий, брутальний та дуже загрозливий замах російських великороджавних шовіністів на українську мову, на нашу культуру, на душу нашого народу, зокрема його молоді, це виразний вияв нової безпощадної валуєшини. Згідно з найновішими імперськими декретами русифікація України має охопити передшкілля і дитячі садки, а теж низове школництво. Те, що діється тепер в Україні, є систематичним, пляновим виконуванням постанов ЦК КПСС, її політбюра, уряду ССР.

В Україні б'ють на сполох, закликають до акції в обороні рідних мов поневолених народів і вказують на те, що вже з новим шкільним роком буде

домінувати теж у народніх школах, дошкілі й дитячих садках-яслах російська мова! Це політика грубого насильства над українським народом; також над іншими поневоленими в ССР народами, і вона дорешти здирає маску з лиця комуністів ССР та в усій наготі розоблачує Москву як центр варварського російського імперіалізму та чорносотенції.

В обличчі наростаючої визвольної протиімперіальної сили поневолених народів з прагненням широких народніх кіл до задоволення національних, соціальних, культурних і релігійних прав, російські шовіністи й комуністи пробують рятувати себе насильним помноженням числа росіян, як єдиної підпори та надії на збереження імперії. Правляча російська еліта постійно й послідовно роз'ягрює серед російського народу шовіністичні апетити, а одночас кліче собі на службу зруїфікованих вислужників з-поміж поневолених народів. Послідовна русифікація шкільництва України та інших поневолених в ССР націй — це відкритий засіб вирощувати безбатьченків, які стануть на службу імперії та зневажатимуть спадщину батьків. Виховати таких духових покручів — основна мета нових декретів.

Мільйонам українського народу, які скажуть своє нескорене „ні“ цим підлім російським заходам націо- і культуробивства, зобов’язані прийти з негайною допомогою українці у вільному світі. Від протидії тому новому замахові на душу українського народу не може відмовитися ніякий українець, ніяка українська організація. В бій за збереження самобутності української національної культури зобов’язана якнайінтенсивніше включитися вся зорганізована українська еміграція та українці на поселеннях у цілому світі. Хоча в першу чергу найактивнішими на культурному полі повинні бути різні установи й інституції, які безпосередньо займаються справами української культури, то вся ця дія мусить бути завершена національними політичними формациями аж до того часу, коли буде знищена сама народобивча імперія і відновлені суверенні держави поневолених в ССР націй. Бій за вільне процвітання української культури нерозривно пов’язаний з боєм за державну волю українського народу.

*****

НАЦІОНАЛЬНА ПРЕСА — ВАЖЛИВА ЗБРОЯ В БОРОТЬБІ З ВОРОГОМ УКРАЇНИ!

Тому ми, відписані під тим Становищем, закликаємо всі інші українські політичні групи включитися в цю систематичну культурну боротьбу. В бій за українську культуру ми закликаємо всі міжкрайові, крайові, професійні, молодіжні, жіночі, церковно-релігійні та всі інші українські патріотичні установи та товариства, як також Світовий Конгрес Вільних Українців.

Ми бачимо такі можливості допомогти народові на Рідних Землях у боротьбі проти хвилі воюючого московського імперіалізму та шовінізму:

— засобами друкованого слова, зборів, конференцій мобілізујмо українську громадськість для усвідомлення серйозності загрози, що її творять для майбутнього української культури нові декрети колоніального режиму в Україні,

— заявами наукових установ, таких як УВУ, УКУ, НТШ, УВАН, Мазепинської Могиліанської Академії та численних українських осередків на різних університетах вільного світу засуджуємо націобивчий характер постанов ЦК КПСС, уряду ССР та декрету „міністерства“ освіти російської колонії УССР і раніших та пізніших постанов органів КПСС у тій справі,

— співпрацюємо з еміграціями інших поневолених в ССР народів для ведення спільним фронтом оборони спільних національних прав та інтересів у культурній ділянці,

— організуємо різні масові всегромадські демонстрації під будинками різних місій ССР, амбасадами й консульятами для запротестування проти політики московського расизму й колоніального народобивства,

— поширюємо інформації про постанови ЦК КПСС, політбюро, уряду ССР та про згаданий декрет і цілу російську ресистську політику на відтинку культурного нищення поневолених націй, доводячи цю інформацію до урядових, парламентарних політичних, наукових та громадських кіл заходу, до членів ОН з ціллю приєднання їх допомоги та співпраці у поборюванні протинаціональної культурної політиکі уряду ССР,

— закликаємо різні російські кола, які не солідаризуються з імперською політикою Москви, щоб і вони відбивали наступ Москви на культуру поневолених націй,

— розгортаємо всіма засобами боротьбу проти русифікації в усіх її формах і видах гено-, етно-, культуро- і лінгвіциду,

— подбаемо, щоб інформації про діяльність еміграції та чужих кіл проти расистського імперо-колоніального декрету та всієї народовбивчої політики Москви дійшли до відома українського народу на рідних землях,

— проводимо широку акцію на міжнародному відтинку проти Олімпіади в Москві 1980 р., в країні концтаборів, психотюрем, мордів релігійних, політичних і культурних діячів (оо. Лузький, Лучків, Михайло Сорока, В. Івасюк, А. Мельник, Алла Горська), націо-, гено-, культуро-, мово- вбивства, суцільних русифікаційних намагань, насилля над правами націй і людей.

Гідною відповіддю на нову валуевщину в Україні повинна теж стати посилена турбота за долю української самобутньої культури та зокрема рідної мови між українцями на чужині, де необхідно розбудовувати і вдосконаловати мережу шкіл українознавства, дбати про поширення преси та літератури, зберігати український характер наших Церков та віровизнань, щоб українська мова, культура, наука, мистецтво та традиції залишилися незмінними цінностями кожної людини українського роду поза Рідними Землями.

Разом з українською громадськістю стаємо всіма доступними силами й заходами на фронт оборони українських культурних і національних діячів в Україні, які явно виступають проти русифікації та народовбивства, обстоюючи принципи національних прав України, громадських прав її громадян, і які караються по тюрях і концтаборах на чолі з Юрком Шухевичем, Левком Лук'яненком, Миколою Руденком, Олексою Тихим, Оксаною Попович, Іриною Сеник та безліччю інших борців, у тому зокрема бійців ОУН і УПА.

Єдиним всенародним фронтом докажім непохитну волю до власнопідметного духово-культурного й державницького життя та завзяту рішучість відбити наступ російських колоніалістів-імперіалістів, расистів і шовіністів!

За Консультативну Комісію,

Ілля Дмитрів
Від Революційної ОУН

д-р Теофіль Леонтій
Від Уряду УНР

*****
ЧИ ПОЖЕРТВУВАЛИ ВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД
„ВІСНИКА“?

УКРАЇНЕЦЬ ПЕРЕДБАЧАЄ ПОВСТАННЯ В РОСІЇ

Під таким наголовком помістив щоденник „Ст. Пол Діспеч“ від 27 листопада 1979 р. довшу інформацію Дон Агерна про відвідини Голови ЦК АБН і останнього Прем'єра України з 1941 р. Ярослава Стецька того міста, з нагоди 50-ліття створення ОУН.

На пресконференції п. Ярослав Стецько заявив, що вже недалеке повстання поневолених народів в ССР, що „ми не потребуємо американської зброї, ми — поневолені нації — будемо користуватись російською зброєю, коли прийде такий час“. Він закликав Захід бойкотувати Московську Олімпіаду, бо є достовірні відомості, що ордени й медалі для того видовища були зроблені руками політв'язників у Сов. Союзі.

АБН діє в напрямку координації визвольних національних рухів у московській імперії, сказав п. Ярослав Стецько, називаючи поіменно багато поневолених народів, які виступають проти московсько-большевицького рабства.

У кінці інформації Дон Агерн згадує, що Ярослав Стецько був ув'язненим за свою політичну діяльність, зокрема німцями-фашистами „в 1941 році, за його зусилля створити незалежну Україну“.

„Ст. Пол Діспеч“ — впливовий часопис у Середній частині ЗСА. (п.).

ЮВІЛЕЙНА КНИГА ОСЕРЕДКУ СУМ ім. УПА У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

З нагоди 30-річчя існування першого Осередку Спілки Української Молоді в Америці ім. УПА в Філадельфії, заходом ред. колегії, яку очолював сеньор СУМ Микола Бачара, з'явилася ілюстрована, в твердій обкладинці, „ЮВІЛЕЙНА КНИГА“, яка віддзеркалює діяльність Осередку на протязі 30-ти років над вихованням української молоді.

Гарно видану книжку прикрашає золота емблема СУМ, з написом „БОГ і УКРАЇНА“ вгорі, а в середині маєстатичний портрет Патріярха Помісної Української Католицької Церкви Блаженишого Йосипа I.

Це гарне ювілейне видання коштує 10 дол. (з пересилкою 11 дол.), його можна набути в Управі Осередку СУМ або в книгарні ООЧСУ: 4949 Old York Road, Філадельфія, Па. 19141.

Віктор Куценко

АБН — СОВІСТЬ ЕПОХИ

У наш час українська нація, разом в іншими поневоленими народами, веде запеклу визвольну боротьбу за національно-державну незалежність, за здійснення соціальної справедливості та людських прав. Ця боротьба іде під невмирущими пропорами антибільшевицького Бльоку Народів. АБН — це совість нашої епохи, совість нашої визвольної боротьби.

Бурезні роки Другої світової війни. Україну панують чобіт німецького окупанта. З ініціативи героїчної УПА та революційної ОУН був створений АБН. 21-23 грудня 1943 р. у лісах Житомирщини відбулася Перша Конференція АБН. Закінчилася Друга світова війна, але прийшов новий тоталітаризм — червоний. І знову АБН на передовоому фронті боротьби. АБН провадить рішучу боротьбу за доколонізацію російської імперії, веде боротьбу за визволення поневолених народів з комуністичного ярма. На наших очах життя справджує революційні ідеї АБН: ми бачимо, як поширюються ці ідеї у багатьох поневолених народах не тільки в ССР, але й в Азії, Африці в їх боротьбі проти комуністичної експансії Москви й Гавани.

АБН не зв'язує своїх учасників і не накидає їм внутрішньо-національних відносин. Кожна нація розв'язує свої питання сама собі по вподобі. АБН — це братство поневолених народів. Майбутній дослідник праці АБН знайде багатоцікий матеріал для оцінки всіх зусиль АБН не тільки для українського народу, але й для інших поневолених народів. А критики АБН, мабуть, давно зрозуміли, що лише АБН має силу і гідно репрезентує Україну на міжнародних форумах та конференціях.

16 грудня 1979 р. у великий залі будинку Українського Визвольного Фронту в Нью Йорку відбувся

цікавий панель, з ініціативи Американських Приятелів АБН. Голова Українського Відділу ПАБНА інж. М. Шпонтак виголосив вступне слово і познайомив присутніх з панелістами. У залі було багато присутніх, хоча українська громада майже не відвідує політичних дискусій. Газета „Дейлі Ньюз“ подала інформацію про цей цікавий панель на своїх сторінках від 14 грудня 1979 р. У дискусії брали участь: Президент ПАБНА в Нью Йорк стейт — литовець П. Войтинас, відомий політичний та громадський діяч, мігр. В. Микула, проф. Константин Савчук, Юта Рітсу — працівник естонського відділу Радіо „Свобода“ та видатний американський журналіст, телевізійний коментатор і кандидат у посадники міста Нью Йорк Беррі Фарбер.

Присутні привітали оплесками Президента АБН, Голову Проводу ОУН, останнього Прем'єра України п-я Я. Стецька.

Мігр. В. Микула у своїй доповіді говорив про атомову загрозу ССР, про СОЛТ-2. Він стверджив, що Росія має багато проблем політичних, економічних, що члени совєтського уряду старі і міс повинні готовуватися до великих змін. П-я Юта Рітсу виголосила цікаву доповідь на тему „Русифікація в балтицьких республіках ССР“. Вона ствердила, що русифікація Литви, Латвії, Естонії поширюється з кожним днем. Сьогодні у Талліні живе 56 відсотків росіян, вони живуть переважно в містах, і в балтицьких республіках російська мова стає головною у пресі, радіо, телевізії.

Д-р проф. К. Савчук з коледжу Сент Петерс в Нью Джерзі виголосив дуже цікаву доповідь на тему „Московські-китайські відносини і поневолені народи“. Доповідь була дуже добре опрацьована і уяскаревана прикладами. Д-р К. Савчук зазначив, що від загарбницьких зазіхань Москви страждають народи Ляосу, В'єтнаму та Камбоджі, особливо ж Афганістану. Панеліст підкреслив, що слід очікувати нової війни між Китаєм і В'єтнамом. Д-р К. Савчук, відомий своїми дописами в англомовних журналах і бажане, щоб ця яскрава доповідь була надрукована у пресі.

Оплесками зустріли присутні видатного американського журналіста, телевізійного коментатора п. Беррі Фарбера. Він говорив на тему „Іранська кри-

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.
Monthly except July and August, when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.
Board of Editors
Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003.

ДО 30-ЛІТТЯ СМЕРТИ ГОЛОВНОГО КОМАНДИРА УПА

Ярослав Курдидик

ДОБА ВЕЛИКА І СУВОРА

Ген.-хор. Тарасові Чупринці

Доба велика і сувора,
І ми, заплетеши у ній:
Нас міліонів понад сорок —
Проходять смерчі вогняні.

Пригадую: ніч, Україна,
Ліс, другій кров, як у маю
Червоні квіти... Гинуть, гинуть
Та не здаються у бою!
Пройшли роки, важкі, криваві,
А безіменні в боротьбі —
Без почестей, легенд і слави —
Різьбліть обличчя цій добі...

Писати пощо епопеї?
Навіщо кидати слова?
Чи правда світ не здобува? —

за — праця комуністів". Його цікава промова часто переривалась оплесками. Ми бачимо, що американці починають розуміти, що комунізм несе загрозу всім народам та країнам. І доповідь Б. Фарбера — яскравий приклад цього прозріння.

Після виступу панелістів відбулася жвава дискусія. В дискусії брали участь: редактор „АБН-Кореспонденц“ п-і Слава Стецько, А. Штавб, представник східніх німців, Карло Андріянський, голова мадярської делегації в АБН. Пан К. Андріянський розповідав, що в Карпатській Україні живе подавляюча більшість українців, але є і мадярська меншина, ось Москва заграває перед мадярами, щоб наставити їх проти українців. Москва провадить в Карпатській Україні посилену русифікацію і викликає національну ненависть між українцями і мадярами. Його заява показала, що мадяри — члени його організації, добре розуміють проблему України і виступають в її обороні.

АБН — совість нашої епохи, совість нашої візвольної боротьби. АБН допомагає українському народові та іншим поневоленим народам скинути терновий вінок із світлого чола України та інших поневолених країн. Нехай у боротьбі за владу нації там — не буде байдужих тут!

(За правду не умрутъ пігмеї), —
О, кров, просякла в чорноземі,
Не пропадає, бо щоднини
Із неї, блиснувши вогнем,
Зростає велет України,
Стає до маршових колон,
Які нескореним багнетом
Карбують нації кордон!

Пекуча вістка: він упав...
Тверда, вояцька його смерть...
А ми стискаєм крицю лав,
Звикаючи до втрат і жертв, —
Ти вічний у ділах своїх,
І хто їх може спопелити?
Чупринки зброя далі дзвонить
І смолоскипами горять
Поля, якими йшли колони,
Його пороги скрізь значать.
Гранатні вирви і могили
Його пороги скрізь значать.

Волинь, Полтавщина, Карпати —
де тільки рейдами сходив...
І раптом — близькавка крилаті:
„Упав наш вождь і командир!..“

В борні за днями дні проходять,
Нові лаштуються пости...
У далеч сіру, що тхне льодом,
І птах у вирій не летить...
Рокочуть громи у повітрі,
Шо хто шукатиме раба —
Того розчавить і розітре
Чупринки ковані доба!

(Із збірки „Серце і зброя“, 1976 р., Канада)

ВАЛЕНТИН МОРОЗ ПРО ОУН

В інтерв'ю Редакції журналу „Авангард“ у Нью Йорку, Нескорений Валентин Мороз сказав:

....Остання реформація в українстві була 1929-го року, коли виникла ОУН. Я гадаю, тим сказано все, що я думаю про ОУН в українському житті, зокрема в політичному житті. Я побачив, що ОУН-революціонери — це найбільш жива течія в українському політичному житті, яка зберегла найбільше вогню, найбільший тонус горіння. Я багато разів розмовляв із Ярославом Стецьком, головою Проводу ОУН, і я гадаю, хто читав мої виступи і давніші та новіші речі, той бачить, що мої концепції найближче стоять до концепції ОУН-Революціонерів“.

I. Дмитрів

ПОСИЛЕННЯ НАСТУПУ МОСКОВСЬКОГО ШОВІНІЗМУ НА УКРАЇНУ

Від листопада 1978 року до нас на Захід напливають інформації, що вказують на чергове посилення генерального наступу московського імперіалістичного шовінізму на українську націю і людину.

До наймарканінших виразників цього поновно підсиленого наступу належить декрет Міністерства Освіти УССР про „вдосконалювання вивчення і викладання російської мови в загально-освітніх школах і педагогічних навчальних закладах республіки“. („Радянська Освіта“ з 11 листопада 1978 року) а рівночасно сумна й болюча вістка із 12-го березня 1979 року про смерть серед загадкових обставин, у своїй хаті біля Києва, українського історика і поета Михайла Мельника.

Загадкова смерть Михайла Мельника

Покликаюсь на неназвані дисидентські джерела, західня пресова агенція „Ройтер“, а за нею й головніші газети, подали, що смерть Михайла Мельника наступила після того, як чинники КГБ робили всю ніч обшук у його хаті. Вони припускають, що ця смерть наступила в наслідок самогубства, не виключаючи, очевидно того, що до самогубства дійшло після тероризування і довшого перебування в хаті померлого чинників КГБ.

Обшук хати Михайла Мельника не був одиночим вночі 6-го березня. Тоді кагебісти провели 13 обшуків у домах і помешканнях „прихильників“ Гельсінської Групи в Україні, в Ленінграді і Москві. Під черговий обшук підпала Оксана Мешко — мати ув'язненого Олександра Сергієнка, і Раїса Руденко — дружина ув'язненого Миколи Руденка, якого зараховують до основніоположників Української Гельсінської Групи. Під час тих обшуків забрали письменника Олеся Бердника.

Але, зіставивши всі ті відомі речі, що їх назбиралося багато, нас не може покинути переконання, що смерть Михайла Мельника — це одно кільце у тій великій і широкій війні, яку московські шовіністи ведуть проти українських патріотів. Не входячи надто широко в суть справи, пригадаймо замах у березні 1978 року: український маляр Ростислав Палецький — мало не вмер від завданої йому рани невідомим напасником, а КГБ говорило, немов би це поранення наступило від „упадку в п'яному ста-

ні“; і смерть української художниці Алли Горської в 1970 році КГБ також намагалося представити як наслідок „родинної міжусобини“.

Зі самвидавчих матеріалів відомо, чинники КГБ провадили нагінку на Палецького на протязі його дорослого віку. Так ще в 1972 році його „звільнинили“ від аспірантури, усунули з партії, перешкоджали у праці за фахом і намагалися перешкодити в кожній іншій — для прожитку.

Заглиблюючись у зміст депеш про смерть, нас не залишає ані на хвилинку переконання, що Михайло Мельник став жертвою московського шовінізму і що головним спричинником його смерти було КГБ.

Декрет про русифікацію

За час московського панування в Україні політика русифікації набирала часто різних але завжди досить драстичних форм (указ Валуєва з 19-го століття, яким заборонялося українську мову). В наших часах Москва провадила в Україні ряд таких акцій, які не забороняли вживання мови, але всіма засобами вели до того, щоб ця мова, якою, згідно таки зі совєтськими переписами, говорить понад 42 мільйони людей, якось вийшла в ужитку, стала непотрібною. Уже в цій декаді Москва запровадила майже поголовне поборювання української мови в середніх, вищих і високих навчальних закладах, а від листопада 1978 року взялася й за початкове шкільництво!

Згідно з цим декретом, який відкликається до постанов ЦК КПСС і Ради Міністрів, російська мова має стати упривілейованою чужою мовою у школах республік.

Як смерть Михайла Мельника, чи Володимира Івасюка, так і декрет Міністерства Освіти УССР у справі вивчення в школах України російської мови від першої клясі — це ніщо інше, а лише новий, брутальний і дуже загрозливий крок московських шовіністів проти самобутності українського народу.

Суцільний наступ шовінізму

Посилений курс русифікаторства на відтинку початкового, середнього, вищого шкільництва, з однієї сторони, і переслідування, арешти, засуди, руй-

нування історичних пам'яток і систематичне викривлювання праць українських культурних діячів — з другої сторони, це ще не повний образ того, що большевицька Москва робить на відтинку у ярмлених нею народів.

Головна мета Москви — допровадити до „злиття“ націй і народностей ССР в один „совєтський народ“, що на прямій мові означає — російський народ, себто народ, в якому право розвитку матиме лише російська мова, культура й наука, російська система суспільного життя, політика тощо. А наймарканцішим засобом для цього стала останньо також і нова конституція ССР, що запевняє імперіальному народові дослівно всі права і робить його завершуючим в тюрмі народів і людей.

З контексту нової конституції ССР неодмінно випливає, що всі т. зв. республіки ССР — це звичайні колонії Московії, позбавлені навіть найбільш елементарних прав національно-територіальних одиниць. В обличчі таких конституційних законів спроби та намагання оборони національних прав засуджені на зовсім законні, з погляду конституції, переслідування і репресії. А недавні смерті Михайла Мельника, композитора Вол. Івасюка — це найновіші свідки тієї „законності“, якою просяклій підсоветський світ. Бо в ССР найважливішим ядром права є КПСС та КГБ, яке має необмежені права та привілеї.

Що нам робити?

В часи посиленого наступу московського шовінізму на українську націю українська людина на чужині не може очікувати лише на те, що зроблять наші брати і сестри в Україні, Нескорені чи в Гельсінкській українській групі.

Сповняючи нормально свої родинні обов'язки й проявляючись у дії на відтинку різнопородних установ, ми повинні бути завжди готовими до виступу в обороні прав народу й на захист тих патріотів на Батьківщині, які в жорстокій підсоветській дійсності протистояють зовсім відкрито наступові шовіністично наставленого партійного й адміністративного режиму.

Такі жертви Росії, як Михайло Мельник чи Вол. Івасюк повинні стати під цю пору найважливішими закликами до посиленої праці в різних напрямках, а зокрема до такої праці, яка зрушувала б почування свободолюбивих людей проти московського імперіалізму під маскою ССР.

Припускаємо, що в скорому часі український політичний світ виступить з відповідним становищем-закликом. На порядку дня стоять завдання надзвичайно важливого характеру, які заторкують найосновніші аспекти цілого українського національного життя. Наш відгук на ці завдання не може бути іншим, крім цілісного, соборницького, всестороннього, відкритого і рішучого.

В цьому питанні не так важливим стає, хто виступає з ініціативою у веденні акцій. Важливим стає — яка ініціатива і в якій справі. Коли ж це справа прав народу й оборона його патріотів перед духовним і фізичним замахом ворога, тоді немає місця на „але“, а є потреба діяти.

Живемо в часі посиленого наступу московського шовінізму на українську націю. Ніколи не забуваймо про це і навіть не пробуймо завуальовувати питання, бо тоді, хочемо чи ні — станемо співтворцями успіхів ворога, пасивними глядачами.

МІХАЛЬ КУКАБАКА — БІЛОРУСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ В'ЯЗЕНЬ

Ню Йорк (Часопис „Беларус“). — Тут стало відомо, що народжений 1936 року робітник-білорус Міхаль Кукабака відмовився брати участь у так зв. советських виборах і за те відсидів 6 рр. у в'язниці-психушці (1969 — 1976). Потім за його есеї „Викрадена Батьківщина“, „Людські права і детант — неподільні“ та ін. Москва кинула його додатково на три роки у в'язницю, у 1979 році.

Батьки його загинули ще під час Другої світової війни, не має інших родичів. Зрікся сов. підданства, хоче емігрувати в ССР.

„Я маю незаперечне право не лише на цю мою країну, Білорусь, а й на мою рідну мову, право бути білорусом!“ — так писав у своїм есеї цей видатний національний борець за права рідного народу.

Асоціація Діячів Української Культури, АДУК, вислава з Америки опубліковану Білоруським Комітетом картку з портретом Міхала Кукабаки і даними про нього англ. мовою — до Державного Департаменту, з підписом члена Світової Управи АДУК ред. Л. Полтави.

„Вставай, хто живий, в кого думка повстала!

Година для праці настала! . .“

Леся Українка

ДОКУМЕНТ ІЗ НЕСКОРЕНОЇ УКРАЇНИ

Бадзя арештовано у 1979 році, після вилучення рукопису його незакінченої наукової праці „Право Життя“. Надто промовиста, надто дошкульна назва. Духовне-національне існування українського народу — під загрозою. І хоч право на життя здобувається, а не досліджуються, сама гострота заголовку наполохує слідство та обіцяє Ю. Бадзею 12 літ заслання...

Жодного факту поширення праці немає. Навіть найближчі друзі не знають її змісту.

Аби обґрунтувати „Скоєний злочин“, слідство, певне, прошиває 10-15 томів, аби за кількістю списаного паперу проховати злочин правосуддя: людину судять за здатність мислити, відвагу аналітичної думки. В цих численних томах будуть свідчення заляканих людей, з якими Юрій Бадзьо був колись знайомий — чи то в школіні чи студентські роки. Ці свідчення, як і допити, мають на меті застрашити громадськість, і без того застрашенну, навчити її вибивати заячий дріб.

Не обходиться без курйозів: учителів школи, де Юрій Бадзьо вчився 26 р. тому, питают, чи не мав Юрій зв'язків із бандерівським рухом (хоч у його місцевості партізанського руху не було, а самому Бадзьо було тоді 9-10 років). Особливе зацікавлення слідчих — 60-ми роками, коли в Києві був Клуб Творчої Молоді, коли після сталінських холоднеч настала коротка відлига.

Напевно працю Юрія Бадзя вже відрецензував штатний науковець від КДБ Касичук чи Евдокименко, Шамота чи Зубков. Там можна плести будь-яку нісенітніцю. Якийсь суддя, дишель чи голобля, червоніти не буде. Слідчий Юрія Бадзя майор Слобоженюк, пам'ятний особливою брутальністю в часи арештів 1972 р., напевне квапить Юрія із питаннями „справи“, де ні кому непотрібна експертиза, свідчення страхопудів-свідків, рецензія теремного вченого і гори протоколів допитів — так само ні кому не потрібних і нецікавих. „З якою метою ви написали цей анти-анти-насківль?“ — питает слідчий. Колись за Сталіна, вимагалася відповідь: „З метою підриву і ослаблення советської влади“. Тепер так не відповідають. Але яка розумна відповідь можлива? Мовчання? Але мовчунів пакують до психушок.

Хоч Юрій Бадзьо хотів мати адвоката на час закінчення справи, такого йому фактично не дозво-

лили. В кращому разі дадуть „свого“ адвоката — бсвдура, в гіршому другого прокурора. І відмовитися від такого захисту — не просто. Скільки підсудних вимагало, аби „адвокат“ залишив судову залю — і майже ні разу той її не залишав! Ще б пак: будь-який адвокат виходить із позиції, що ст. 62 К К УРСР є цілком конституційною. А як вона суперечить нормам міжнародного права, Декларації прав людини, елементарним поняттям про свободу слова, свободу мислити і вчити мислити інших — знає кожен.

Уже завтра в порожньому залі якогось суду (і не обов'язково київського) прокурор вимагатиме для чергової жертви шовіністичного терору 7 і 5, а „народний суд“, відгородивши себе од народу багнетами варти, ухвалить: сім років табору, п'ять — заслання.

(Г. Гру).

С. КАРАВАНСЬКИЙ І НІНА СТРОКАТА НА ВОЛІ

У понеділок 3 грудня 1979 р. відбулася від імені „Міжнародної Амністії“ перша пресова конференція для світової преси.

„Шлях перемоги“: Чи можете, дорогий Друже Святославе, нам коротко з'ясувати Вашу „в'язничну“ біографію?

Святослав Караванський: Я був трохи більше 30-ти років в ув'язненні з 1944 по 1960 та 1965 по вересень 1979. Мене заарештували в Одесі за участь у українському Визвольному Руху, а саме ОУН, і засудили на 25 років. У 1960 році я був амnestований, а у 1965 році знову повернений до таборів, де у 1970 році мене засуджено по ст. 70 КК РСФСР на 10 років ув'язнення. Звільнення відбулося після відbutтя останніх 10 років.

С. Караванський посвідчив про ліквідацію Москвою польських старшин у Катині.

Обом їм запропоновано в ЗСА різні місця праці за фахом. Обома Визволеними заопікувався тимчасово ЗУАДК у Філадельфії.

УКРАЇНА В БОРОТЬБІ — НАШ ОБОВ'ЯЗОК
ІЙ ДОПОМАГАТИ!
ЖЕРТВУЙМО НА ДОПОМОГУ ТИМ,
ЩО ЖЕРТВУЮТЬ УСЕ!
ЖЕРТВУЙМО НА ФОНД ОБОРОНИ УКРАЇНИ

МОСКОВСЬКІ ВЧИТЕЛІ

(ОДЕРЖАНЕ З-ЗА ЗАЛІЗНОЇ ЗАСЛОНИ)

Подія, про яку хочу розказати, мала місце у Львові в 1960 році. Дівчина, років 16, на ім'я Маруся, ходила до 9-ї класи середньої школи, училається добре. Вона жила зі старенькою бабусею. Де були її родичі, я точно не знаю, мабуть батько загинув на війні, а маму на Сибір забрали. Маруся сама ніколи не згадувала про своїх родичів. Вона знала лише бабусю і любила її понад все.

В школі вихователем клясу, у якому вчилася Маруся, була вчителька-росіянка Даша Івановна. Так Марусі минали рік за роком, лише в лютому 1960 року в Марусі настала зміна. Бабуся важко захворіла і вкороткі померла. Маруся лишилась круглою сиротою. Вже в часі хвороби Маруся була дуже сумна, що й спостерігли її ровесниці-подруги і вчителі. Усі дуже їй співчували.

На другий день по похороні бабусі вчителька-виховниця кляси запитала Марусю: „Як же ти будеш тепер сама жити, чи маєш що їсти?“ Здавалось би, що це зовсім людська думка Даші Івановни, та не це вона мала на меті! Маруся відповіла, що бабуся залишила її трохи заощаджених карбованців і її вистачить закінчити школу, а опісля піде до праці і так буде сама жити.

Другого дня по цій розмові, по полудні до Марусі зайшов її шкільний друг Івась. Зайшов, щоб розрадити Марусю та при цій нагоді почали розв'язувати математичні задачі (завдання). При цьому зайнятті час скоро минав. Доходила вже 8-ма година увечорі, аж хтось стукав до дверей. Почувся голос виховниці: „Маруся, одкрой двері, ето я, Даша Івановна“. Молоді друзі зніяковіли. Шо робити? Виховниця побачить їх разом увечорі і досить пізно, а цієї вчительки вони не любили. Зараз їм буде негаразд, усі будуть знати! Івась сказав тихо до Марусі: „Відчини, а я сковаюсь під ліжко“. Так і зробив, скоро залиш під ліжко, а Маруся пішла відчинити вчительці двері.

По звільненні замка двері скоро відчинилися і до кімнати, крім вчительки, увійшло ще двох мужчин. Вони вміть зловили Марусю, зав'язали уста, щоб не кричала! Один держав її, а двоє почали шукати за грішми. Знайшли їх у шафі з біллям (близиною), а коли забрали гроші, мужчина, який шукав, витяг приготований із петлею шнурок із ки-

шені, закинув Марусі на шию та зором почав шукати місця, де шнур заложити. Побачив грубий гак у стелі, заложив шнурок, спробував чи сильний, а відтак потяг за кінець, а Маруся лиши заколисалася..

Вчителька з мужчинами скоро залишили мешкання Марусі й подались геть.

Перестрашений Івась вміть вилазить з-під ліжка, ножем відтинає шнурок, закликав сусідів і люди врятували Марусю. Інші сусіди викликають скору медичну поміч та міліцію. Марусю беруть до лічниці, а Івась у міліції розказав усе як було. У міліції наказали Івасеві мовчати, нікому не говорити, а рано іти до школи, якби нічого не було. Так і зробив.

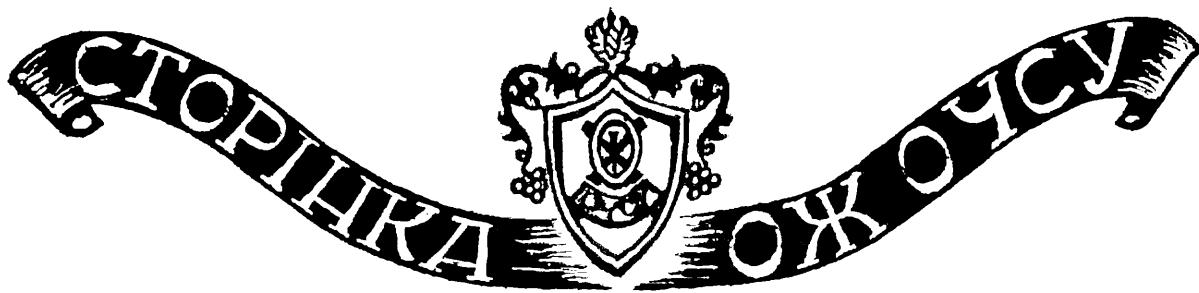
Вчителька Даша Івановна мала тоді першу годину. Вона справдjuвала присутність учнів, а коли дійшла до прізвища Марусі, у залі настала мовчанка. Запитала, чи хтось не знає, що сталося із Марусею: „Вона завше була присутня, а чому її нині немає?“ У Івася нерви не витримали і він кинув її просто у вічі слова: „І ви ще смієте питати, що сталося із Марусею? А що ви з нею зробили вчора увечорі?!“ — вибіг із кляси на подвір'я школи, а Даша Івановна кинулась і собі за ним! Міліція мабуть це предбачувала і вже чекала під школою. Задержали Івася, а за ним і вчительку Дашу Івановну, та на горячо спітали у неї, хто були з нею ті два мужчины? Сказала, це був її чоловік і брат.

Усіх трьох арештували і відбувся суд. Вироку не пам'ятаю, це не важливе... Відомо, що крук крукові ока не видзьобає...

От бачимо, яких вчителів висилає нам Москва, і то де, до Львова! Може бути злодій-бандит, але основне, що „руссікі“. Українців „устронять“ (звільнити). Так виглядає поміч старшого брата для України.

О. С.-2

ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ?
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ
БЛИЗЬКИМ!

ВРАЖЕННЯ З РІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ОЖ В НЮ ЙОРКУ

Річна конференція Об'єднання Жінок ОЖ ОЧСУ у грудні м. р. була підсумком діяльності минулого, прецікавого подіями. На конференцію приїхали голови та члени управ 16-ти відділів, які в програму конференції внесли діловий, цікавий зміст. Майже у всіх відділах кипіла праця, підсичена приїздом декількох осіб з України, яким відділи приділили багато уваги. Взагалі праця проходить уже пару років під знаком допомоги політичним в "язням": і тим, що щасливо опинилися між нами, і тим, які досі караються в диких тундрах Сибіру. Кожний відділ ОЖ ОЧСУ робив заходи у справах допомоги, писав петиції, збирал підписи, комунікувався з сенаторами та конгресменами своїх стейтів у справі українських політичних в'язнів, висилали пакунки в Україну, влаштовував зустрічі з прибулими, давав їм грошеві допомоги. Тому, що у зв'язку з „Роком Дитини“ наша організація видала закладки з пропагандивним змістом, жетони та поштові марки, відділи їх розпродували, збиралі підписи під документом проти русифікації дитини в Україні, висилали їх през. Картерові та Куртові Вальдгаймові до ОН.

Деякі відділи, особливо в менших містах, маючи контакт з посадниками міст, конгресменами та сенаторами, відбували з ними і зустрічі, під час яких згадані американські політики обіцяли виступати в обороні політичних в'язнів та загроженої української мови. В більших містах наші відділи прилучувались до праці інших організацій, як УККА, ООЧСУ, СФУЖО та СУА і з ними спільно відбували свята та маніфестації. Майже кожний відділ брав активну участь у влаштуванні 50-ліття ОУН, Святі Героїнь, коляді. Щоб придбати відповідні матеріальні засоби, влаштовували успішні базари, забави і за отримані гроші висилали пакунки в Укра-

їну, Польшу, Південну Америку. Okрім тих меркантильних вечорів, деякі відділи влаштовували концерти, літературні вечори, як ось „Київські“ чи „Львівські“, допомагали науковим закладам, відвідавали час оборонним акціям та відвідуванням хворих, писанням листів до американців, котрі прихильно віднеслися до українських справ.

На нашу річну конференцію прибула пані Слава Стецько з надзвичайно цікавою доповіддю на тему сучасної політичної ситуації. Вона з'ясувала становище наших приятелів та вказала на небезпеку короткозорості та довірливості до деяких сьогодні поширюваних „нових ідей“, які намагаються просунутись на наші визвольні позиції. Пані Стецько також поділилася з нами враженнями від зустрічі з панством Караванськими. Вона повторила цікаві вислови Святослава Караванського на тему сьогодення в Україні, в Сибіру. С. Караванський цікаво з'ясовував значення повстання в Норильську та вплив того повстання на інші табори. Він висловився критично при факті відкриття в Києві американського консуляту, що визнає окупацію України. Іншою інформацією п. Слави Стецько були відомості про різних приятелів України, які живуть і діють в різних частинах світу: в Мехіко, Парагваю, Швеції, Голландії, в Персії (Іран), де зв'язки з персами дали прегарний переклад на перську мову „Замість останнього слова“ Валентина Мороза, що вийшов у 16-ти мовах. Приятелі в Японії спричинилися до розголосу між мікробіологами при трагічне становище Ніни Строкатої. Пан Дісінг у Копенгагені під впливом нашого середовища успішно робить заходи для допомоги політ'язням. Подібні заходи ведуться в Швеції. В індійському парламенті зирають підписи про звільнення Юрка Шухевича. Схвалення мічігенськими сенаторами резолюції для

Оксана Керч

СВЯТОСЛАВ КАРАВАНСЬКИЙ І НІНА СТРОКАТА НА ЗАХОДІ

Різними дорогами ходить особисте щастя українських політичних в'язнів! Після довгих літ мук, втративши надію на те, що доживуть несамовито продовжені в безконечність реченці присуду, вдається декому покинути кільчасті дроти табору й сумні

інтервенції у Вашингтоні сприйняла заля бурхливими оплесками. Особливо привіт від згаданих сенаторів для нашої любої Голови, п-і Уляни Целевич.

Заключне слово п-і Уляни Целевич було не тільки словом — воно було пригадкою та вказівкою для нашої праці в цілому. Звичайно ми дістаємо обіжники з точним вичисленням напрямних діяльності на цілий рік, але це живе слово подруги Уляни до нас — це дух нашої праці, це той вогонь, що підтримує і нагадує про обов'язки. Кожного разу, коли наша голова до нас промовляє, з її слів зринають нові ідеї, які оживляють працю, надають їй нових форм. Коли ми щось у нашій діяльності й проочили, вона ніколи не забуває, про все подумає, опрацює і подає нам готове для реалізації.

Однією з точок конференції була доповідь видатної письменниці п-і Оксани Керч під наг. „Національні рухи в сучасній Україні“.

Однією з практик відділів ОЖ ОЧСУ є щорічне засвічення ялинки для дітей політв'язнів. Цього року Філадельфійський Відділ запросив на це засвічення молодь, що згуртована в українських молодечих організаціях, та всіх дітей шкіл українознавства. Засвічення ялинки, що відбулося 30 грудня 1979 р., зібрало велику кількість молоді та вихованників і нашого членства. Маємо надію, що цей приклад прийметься і в інших містах, бо він може сприяти об'єднанню нашої молоді.

Як кожного разу, конференція залишила глибокий слід в душах наших членкінь, піднесла настрій, зрідення між нами, піднесла нас духово і заохотила до праці. Особливо перегляд діяльності у звітах поодиноких відділів відкриває ніби скромну, але яку важливу сторінку нашого громадського життя на еміграції. Порівняння тих звітів з собою дає ясну картину, що зроблено, а що треба б зробити.

Н. Н.

береги понівеченої Батьківщини — сучасної України. Ці чуда-появи у вільному світі боляче невеликого числа в'язнів викликають у нас радість, сльози щастя і надій, що Господь дивиться і на нашу, здається, забуту усіми землю. З другого боку, ці надії викликають різні здогади: якими шляхами і внаслідок яких заходів почалося неймовірне чудо, що москалі таки звільнили з тюрми деяких українців і дехто з них потрапив у число тих щасливців, які змогли виїхати у вільний світ, де їм не грозить повторне ув'язнення? Одні здогадуються, що натиск американських конгресменів та сенаторів, яких закидали письмами від десяток років наші організації, а найбільше серед них невтомні ОУВФ і в тому Голова ОЖ ОЧСУ, Уляна Целевич, а також інтервенції президентів західних держав, домагання світових професійних спілок, що відіграють важливу роль... З другого боку, родяться здогади, що Москві краще позбутися „непевного елементу“, а дехто навіть підозрює, що колишні деякі політв'язні мають відіграти ролю московських союзників, бо своїми виступами мають розкладати еміграцію. Всі ці здогади не спираються на дійсно конкретних доказах, а лише на недовірі до московської політики. Ніхто не вірить у якусь людяність москалів у відношенні до тих, хто заважає у злитті націй в одну московську. Адже для москалів українець — синонім сепаратиста, зрадника, когось, кого треба нещадно нищити. І не лише українців.

Щоб не впадати в крайності, не бігти від любові до ненависті, від захоплення до гірких осудів, мусимо тверезо приглянутись і прислухатись до слів самих колишніх в'язнів і зрозуміти їхнє наставлення до найважливіших проявів нашого життя, до справ боротьби за визволення України, до справи

В СУМНУ РІЧНИЦЮ...

В сумну річницю смерти нашого Незабутнього дорогого Мужа і Батька сл. п. Романа Яцкова (15. XII.) складаємо в Його пам'ять 20 дол. на Пресовий фонд „Вісника“.

Володимира, Олександра і Зиновій Яцків,
Ютика, Н. Й.

тактики, до ролі тих, хто живе поза межами України. Здається, що найвідповідніший ключ до зrozуміння таємниць їхньої душі, їхньої боротьби та їхнього звільнення це пізнання тих осіб, порозуміння з ними й обопільне погодження.

Кожний з тих найновіших емігрантів висловив недвозначно свої погляди й підтверджив те, що писала про них преса в Україні, офіційна і підпільна, самвидавна, що писали езоповою мовою наші рідні в Україні та про що сповіщали в скупих словах туристи. Найвиразніше і найпослідовніше відкрив свою душу перед нами Валентин Мороз, якому ми мусили повірити, бо його слова, висловлені на многолюдних з'їздах, на пресових конференціях чи святкових виступах у вільному світі — на йоту не різняться від його висловлювань у літературних творах, у полемічних нарисах та на слідствах у тюрмах і судах.

Коли нині когось дивують чи навіть дратують його вислови, то той незадоволений чи подратований опонент з емігрантів мусить пригадати собі, що ті самі вислови в друкованих працях Валентина Мороза він сам раніше сприйняв без найменшої критичної заваги, напаки не було між нами єдиного голосу, що заперечував би слова автора „Заповідника ім. Берії“, „Хроніки опору“, чи Морозових поезій, які як бачимо співзвучні з поезією великого поета-емігранта Євгена Маланюка, або Олега Ольжича...

Всі ми, за винятком небагатьох українців, яким близькі соціальні, вселодеські, інтернаціональні справи від наших українських, — прийняли голос В. Мороза як бажане, вимріяне явище. Він підтверджив наші найінтимніші надії. Ми побачили, що українець, вирослий в советській дійсності, був комсомольцем, отже одним з тих молодих кадрів, за які на еміграції йшли затяжні бої словесні та перові, виявився великим українським патріотом, якому близькі найвищі наші ідеали, за які ішли на смерть вояки українських армій, ішли в тюрми члени ОУН, за які боролися вояки УПА. Мороз підтверджив наші бажання, що більшість тих кадрів таки українські. Не комсомольські, а таки українські.

Тепер ми довідуємося з преси, що поет, літераторознавець та автор словника Святослава Караванського прибув у вільний світ, із своєю дружиною Ніною Строкатою.

Серед недовірків та мальконтентів і тут вихоплюються здогади, що собою уявляють ці найновіші звільнені з неволі українці? І починають кружляти

поголоски, різні й не завжди прихильні. Але здорової розум підказує, що про Святослава Караванського і не треба нам розвідувати, хто він. Советська судова практика зразу страшним присудом встановила йому політичну ціну. Його засудили на довгі, предовгі повторні реченці за те, що він у роки Другої світової війни не виповнив „патріотичного“ обов'язку супроти совєтської „батьківщини“, а залишився в місті Одесі та що більше — вступив у ряди боєвиків ОУН та поширював сітку ОУН в Кримській області.

Коли навіть причина драконівського присуду московської поліції і не була зовсім ясно спрекізована, то й тоді ми мусимо вірити, що його не судили за оборону кримських татар, ні за підписи під проханнями звільнити в'язнів не-українського походження, Шаранського чи Веліканової, як це було в випадках з іншими в'язнями, що дістали в порівнянні з Караванським дрібні присуди...

Ми не знаємо, на що розраховує московське КГБ, випускаючи різних в'язнів із різними засудами, і не швидко про це довідаємось. Нам вистачає факт звільнення українського поета з дружиною, і нас зобов'язує кровне споріднення до тієї міри, що наш перший обов'язок подати їм допомогу, якої вони потребуватимуть в перші місяці, та повсякчасна моральна підтримка для їхньої діяльності, яку вони захотять провадити, або й не захотять, маючи право на заслужений відпочинок.

Страшне покарання понад 30-річним ув'язненням за провини, не в обороні якогось мітичного людства, а конкретно — за спротив московській імперії українського поета та вченого нас обов'язує, особливо ті наші установи та особи, які вважають себе причетними до культурного руху. Наш занепадаючий стан літератури та преси чекає вже від довшого часу свіжої крові, нових сил, що можуть вийти тільки з Батьківщини й створити на чужині відродження, де для цього є пригожі умови — зліkvідвати загрозливі процеси занепаду.

На окрему увагу і подив заслуговує дружина Святослава Караванського п-і Ніна Строката. Вона не відреклася ув'язненого чоловіка, вона перенесла безнадійно довгу розлуку з чоловіком і сама за оборону свого чоловіка перед драконівськими законами СССР отримала кару — чотири роки жахливого концентракту в горезвісній Мордовії.

З діяльності Об'єднання Жінок ОЧСУ у Гартфорді

Українська ялинка в будинку міської управи, це вже певного роду традиція; вже четвертий рік підряд влаштовує її Відділ ОЖ ОЧСУ в Гартфорді, присвячуючи „Дітям в Україні“.

Особлива краса ялинки полягає в тому, що всі її прикраси — це ручна робота в українському колоритному стилі. Відвідувачі ялинку щороку не тільки українці, але й чужинці та організована шкільна молодь.

Посадник міста п. Джордж Атансон виявив вже неоднозначно повне задоволення з української ялинки.

Зі сторони Об'єднання Жінок, — це їхні гордоці та вияв зовнішньої діяльності серед чужого світу. Ніде правди діти, що ОЖ ОЧСУ це дійсно жива, рушійна сила, яка постійно є в русі, серед різних обов'язків і справ, як внутрішнього так і зовнішнього порядку.

До чергових їхніх здобутків треба додати відбуттій, 9 грудня м. р. успішний „Веселий вечір“, який відкрила заступниця голови ОЖ ОЧСУ, поетеса Ольга Лубська-Хімчак. З притаманною її вдачею у веселім, жартівливім способі полонила учасників вечірки, оповідаючи ряд гумористичних жартів з недавнього минулого. При кінці представила п-гу Ірину Якимів, яка проводила програму вечора.

Першою точкою був виступ хорового гуртка „Горлиці“, під керівництвом п-ги Надії Кравець, який відспівав три пісні легкого жанру: „Ти з любови собі не жартуй“ та ін., за що вдячна публіка нагородила виконавців милозвучним веселих пісень рясними оплесками.

В дальншому програмовому порядку виступила старша сумівська молодь з великим монологом „Як я їхав на базар“ і „Розчарована дівчина“ та короткі скетчі у виконанні старшої молоді, Об'єднання Жінок і членів ООЧСУ.

В другій частині, у виконанні старшої сумівської молоді, було поставлено скетч „Пригода з кобасою“ і „Магомет“, в якому в гумористичний спосіб було заторкнено ряд персоналій, товариств і підприємств.

З чергі показано „Телевізійну передачу“, в якій подано у веселій формі найновіші льокальні і світові події. Опісля у виконанні членкинь Об'єднання

Жінок відіграно скетч під назвою „Прийшла кума до куми“. Перед кінцевою точкою відчитано ще й „Модерну енциклопедію“.

На закінчення програми відбулася вигравка лотерії, а в час перерви шановні п-ги з Об'єднання Жінок подали каву і солодке.

Треба з особливою увагою підкреслити, що вся програма „Веселого вечора“ була дбайливо підготована та добре виконана, за що її виконавці здобули собі загальну похвалу і признання.

Як бачимо з живого прикладу, що Об'єднання Жінок ОЧСУ, окрім своєї програмово-політичної роботи, плекає також, розвиває і влаштовує різного роду культурні імпрези, що є доказом живучості й ідейної творчості даної організації.

Ш. П.

ЗНОВУ „ВЕЛИКИЙ РОСІЙСЬКИЙ НАРОД“

У советській пресі то виринає нагору, то знову западається десь під землю вислів „великий російський народ“ — в залежності від чергової мети політики московської компартії.

Тепер знову прийшла мода на той єдинонедільний вираз. В „Рад. Україні“ ч. 260-79 у статейці якогось В. Євдокимова (ото українець!) читаємо:

„Український народ пам'ятає, що його свобода і щастя (...) відвойовані у сутичці з ненависним ворогом усіми рад. народами-братами, насамперед великим російським народом“...

Не даремно ж по війні на Україні народ склав „віца“: коли вели німців полонених, то якісь жінки кидали на них груддя, а на запитання німця, за що їх так зневажають, баба вигукнула просто і широко: „За те, що ви війну програли!“

Нарід усвідомив, що як німці, так і москалі — окупанти України. Німці-фашисти були „геррен-фольком“, а москалі — „великим російським народом“...

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ „ВІСНИК“!
ЖЕРТВУЙТЕ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖУРНАЛУ!

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР ПОЕТКИ ОЛЬГИ ЛУБСЬКОЇ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ

Як виходило зі слів ведучої програмою письменниці О. Керч, рухлива жіноча організація ОЖ ОЧСУ вирішила цим літературним вечором відновити давню гарну традицію виступів поетів з читанням поезій, „щоб прикрасити сіре, буденне життя поезією, яка нам так дуже потрібна, а про яку ми, здається, зовсім забули“. Що ж, побажати б витривалості завзятим подругам!

Авторський вечір поетеси Ольги Лубської відбувся 18 листопада м. р., в залі „Тризуба“ і зібрав досить велику кількість публіки, як на перевантажену різними святами, філядельфійську громаду. Програму вечора відкрила голова відділу п-ї Люба Сілецька, вітаючи Поетку, її приятельку п. Галину Крусь із Детройту та п. Василя Олійника з „Голосу Америки“ — гостей. Про поетку говорили коротко, але дуже змістовоно й цікаво два доповідачі: д-р Богдан Романенчук, подавши життєві факти з біографії поетки та оцінивши її талант, що виріс із захоплення чарівною природою Чернігівщини та Київщини, рідних місць, де проходило дитинство та юнацькі роки.

Поет Володимир Біляїв нагадав у своєму слові сумну закордонну „традицію“, за якою поета завважують або тоді, коли помре, або коли йому, вже літньому, справляють ювілей, а все це запізно, бо потрібна заохота до праці. П-ї Марія Лисяк прочитала 4 вірші поетки.

Ольга Лубська не лише поетка, якої твори сповнені жіночим теплом, тугою за Батьківщиною, відгомоном нашої історії, повні українського сонця, краєвиду й глибоких роздумів — вона ще й прекрасний читець. Її поезії в устах авторки нагадували українську милозвучну ліричну пісню, яку може заспівати людина не лише з гарним голосом, але й передати. Як зачарована, сиділа й слухала публіка, не ворухнувшись, тільки де-не-де хтось скликнув, не стримавши сліз. Таким відгомоном відбилися ці поезії в душах слухачів.

Після виступу самої поетки хор ОЖ ОЧСУ „Чайка“ під орудою Ірени Чуми заспівав декілька пісень в супроводі фортепіану, що дало гарне обрамлення цьому ліричному вечорові. (Н. К.)

ДО 50-ЛІТТЯ ОУН

ВІДЗНАЧЕННЯ 50-РІЧЧЯ БОРОТЬБИ ОУН, БАЛТІМОР, МД.

Заходами ООЧСУ, СУМА, ОЖ ОЧСУ міста Балтімор, було скликано спільне засідання для відзначення 50-річчя ОУН. Підготовкою свята займався діловий Комітет: голова 14 Відділу ООЧСУ Володимир Стельмах, голова Осередку СУМ Теodor Кузьмів, голова ОЖ ОЧСУ Марія Стельмах, голова Батьківського Комітету і голова „Дому Української Молоді“ Андрій Чорний, секретар Василь Тимюк, фінансовий Омелян Монастирський; Програмові члени: Климентій Бабяк, Микола Турік, Петро Верний.

Імпреза відбулася 18 листопада м. р., в „Домі Української Молоді“, при 2301 Істерн Евеню. Декорацію по-мистецьки гарно виконав В. Стельмах.

Свято розпочато Почесним Апелем, який провів голова Осередку СУМ Т. Кузьмів. Шестеро працівників уставились на сцені, заля встало і однохвилиною мовчанкою віддала почесть Героям ОУН. Відспівано Національний Гімн.

Після Апелю коротким словом відкрив імпрезу

голова 14 Відділу ООЧСУ Володимир Стельмах. Привітавши присутніх, представив шановного гостя з Великої Британії, суспільно-політичного діяча ред. Ярослава Деременду, який виголосив доповідь. Його всі присутні вислухали з великою увагою. Доповідь була цінна й глибокого змісту. Доповідач докладно накреслив генезу ОУН і точно представив її діяльність в Україні і на еміграції, а також вклад в українське організоване життя.

Потім був виступ Юного Сума, Гуртка мандолінової оркестри, під керівництвом Т. Кузьміва. Декламувала „Марш Націоналістів“ Оля Монастирська, юначка СУМА, а на кінець прозвучав могутньо „Не пора, не пора“. Святкова Академія в 50-річчя ОУН пройшла з повним успіхом.

Перекуску для всіх гостей приготували Пані ОЖ ОЧСУ, так що гості ще довго знайомилися і говорили в дружній атмосфері.

Володимир Стельмах

Д-р Софія Наумович

ПАРИЖ У 20-ЛІТТЯ СМЕРТИ С. БАНДЕРИ

Дві організації, ОУФ і СУМ, доклали зусиль, щоб гідно відзначити 21. 10. 1979 р. пам'ять Провідника ОУН та пригадати паризькій громаді цей московський, скрито-вбивчий злочин з-перед 20-ти років. Українська громада відгукнулася участю у панахиді у соборі св. Володимира з відповідною проповіддю о. канцлера Михайла Левенця, та взяла участь у Святочній академії у залі „Мадам“.

Академію відкрив голова ОУФ д-р Володимир Косик. Гість з Німеччини, Степан Мудрик, виголосив доповідь, у якій він спинився ча сuto революційних діях Степана Бандери з часів польської „пацифікації“, через вбивство Перацького, суд та досмертний присуд, врятування з тюрми в наслідок війни, а далі очолення краєвої ОУН з проголошенням „Акту 30 червня“, відома його відкликати за німецьких часів, врешті виїзд закордон без поривання зв'язків з підпіллям України, і як фінал — підле вбивство цієї безперервно дійльної людини.

Паризький квартет з Одаркою Мазурик, Вірою Дратвинською, Надією Білогоцькою і Олександрою Куцловською підібрав пісні їх виконав, якнайкраще. Коли дві перші пісні (Жіви Україно Й Ой упав стрілець) доволі відомі, то їхнє виконання було свіжке й нове. Дві дальші: „На могилах борців“ (Романа Гнатишина) та „До весни“ (Верховинка-Залеській) — були справжніми перлинами краси, які просто зачарували публіку.

Не менше здивував і захоплив квартет (з більшого гуртка бандуристів у Сошо) під проводом Степана Бухти, з Миколою Матієвим, Запі Вайглем і солістом Іваном Ієм, що проспівав „Марш бойківського куреня“. Ці молоді інструменталісти — майстри на всі руки, що раз-у-раз міняли інструменти: бандури, гітари, баси і тамбури, добуваючи з них відомі українські мелодії на модерній лад. Крім маршу, вони виконали ще: „Тихо над річкою“, „Ой у лузі“, та „Молитву Андрія“ (з „Запорожця“), а закінчили цікавою варіацією на мотив корзького походу.

Пані Олександра Куцловська продекламувала „Бандері“ — поезію невідомої авторки з України, та присвячений Ст. Бандері „Славень Степанові Бандери“ Леоніда Полтави. Тільки попередження, щоб не оплескувати, стримало публіку від гучних виявів подяки за ці гарні, мистецькі точки.

(За „Америкою“)

НАЦІОНАЛЬНЕ СВЯТО В ОМАЗІ, НЕБ.

Рухлива й жертовна українська громада в Омазі, гідно відзначила 50-річчя ОУН, здвигуючи пам'ятник статуй Матері Божої, Покровительки України в Меморіал Парку в Омазі, Небр. На пам'ятнику з боків вирізьблені прізвища національних героїв в українській і англійській мовах:

Симон Петлюра, Євген Коновалець, Степан Бандера, Роман Шухевич і Олекса Гасин. На фронтовій частині постаменту відзначено дати 1000-річчя хрещення України, в двох місахах, з тризубом у центрі. Внизу напис, що цей пам'ятник спонсорувала Філія УККА в Омазі.

На це свято прибув Валентин Мороз, якого на летовищі привітали представники громади, а о год. 1-й по пол., того ж дня, в суботу 27 жовтня 1979 р., відбулася з нагоди пресова конференція, на якій були представники преси, телевізії й радіо. Перекладачем був мгр. Борис Поталенко.

В „Гілтс“ готелі відбулося прийняття, на якому були маже всі українці в Омазі, а деякі приїхали з інших стейтів. Присутні були також американські гости.

Бенкет відкрив голова Філії УККА Олександр Прудивус: Українська громада поставила тривкий пам'ятник з нагоди 1000-річчя хрещення України і 50-річчя ОУН. В. Мороз передав свої враження, коли прибув у вільний світ, особливо до Америки, де він знайшов добрих українських патріотів, а також американців, які є добрими приятелями української ідеї та прихильно ставляться до справи визволення України. Привітання зложив В. Мазур і прочитав єпископ Голови Проводу ОУН.

В другій частині відбулася мистецька програма.

У неділю відбулося відкриття пам'ятника в Меморіал Парку, на який Екзекутива СУК „Провідіння“ жертвувала 250,00 дол. Молоді сумівці: Розалія й Гануся Сематчин і Христя Геленда тримали український і американський прапори та вінок квітів. Піднесення прапорів відбулося при співі американського й українського гімнів, а військова почесна гвардія віддала почесну сальву 21 стріл.

Валентин Мороз відчитав благословення Патріарха і Кардинала Йосифа, а в своєму слові згадав історичні факти та ряд великих церковних і світських постатей, вказав на нерозрізну сполуку Церкви з нацією.

За М. В.

КЛІВЛЕНД ВШАНУВАВ ПАМ'ЯТЬ ПРОВІДНИКА

Членство організацій Українського Визвольного Фронту і все патріотичне громадянство Клівленду, Огайо, у двадцяті роковини невідкажуваної смерті Проповідника ОУН Степана Бандери, 15 жовтня в Свято-Покровському релігійно-культурному центрі вшанували його пам'ять.

В українській католицькій церкві св. Покрови була відслужена Соборна Панахида, яку відправили настоятелі трьох українських церков: о. д-р Іван Тилявський, парох української католицької церкви Св. Покрови, о. митрофорний протоієрей Степан Ганкевич, настоятель української православної церкви св. Володимира, і о. митрофорний протоієрей Федір Коваленко, настоятель української право-

Світлій Пам'яті Степана Бандери

(Промова над могилою в Мюнхені, 1979 р.)

„Немов магнет стальний, як джерело життя,
Саме Твоє ім'я — вже надхненням мільйонів.
Не вбила смерть тебе, бо свіжих батальйонів
стаєш прaporonoсцем і знам'ям!“

Ігор Калиненко

І дійсно, коли ворог українського народу — большевицька Москва — своїм знаряддям з рук Степанського — КГБ звеліла знищити фізично Степана Бандеру отруйною пістолетою, гадавши, що таким чином знищить людину, що в найтяжчій хвилині для України звернулася до українського народу із закликом стати на прою з ворогом — большевицькою Москвою та гітлерівською Німеччиною, — то той самий нарід могутнім голосом виповів двофронтову війну у формacіях УПА!

Москва, знищивши фізично сл. п. Провідника ОУН Степана Бандеру, не знищила, не применшила величі його постаті, величі його чину. Вона своїм скритим вбивством Провідника ОУН ствердила те, чого всі українці націоналісти-революціонери вже були свідомі: фронт українського народу, що на чолі з Революційного ОУН, тоді зі сл. п. Провідником Степаном Бандерою, а тепер під проводом достойного Ярослава Стецька, — є фронтом національно-визвольної революції, яка загрожує існуванню большевицько-московської імперії. Це є безкомпромісний національно-визвольний рух, який ні-

славної церкви Св. Трійці. Співав хор під диригуванням Зені Панчишин. Глибокозмістовну проповідь про Степана Бандеру, великого сина України, виголосив о. д-р Іван Тилявський.

Жалібна урочистість відбулась в залі Свято-Покровського центру. Відкрив її вступним словом голова місцевого відділу ООЧСУ Василь Мудрак. У жалібно-святочному апелі взяли участь зі своїми прапорами комбатантські організації, ООЧСУ і СУМА. Молодий сумівець Михась Шубик продекламував вірш „Безсмертному“. Святочне слово мав Михайло Яремко, який висвітлив діяльність покійного Пріорідника на тлі бурхливих подій тогочасної доби. Сумівське юнацтво виступило з монтажем, присвяченім пам'яті сл. п. Степана Бандери.

І. Лев

коли не іде на уступки, а промовляє від імені всього українського народу.

Бувають люди, які своєю працею, своїми ділами за життя, своїми зусиллями заслужили собі на місці у великій книзі історії. Ці люди переходят до історії, як постаті минулого. Але цього не можна сказати про сл. п. Провідника ОУН Степана Бандери.

Людина складається з двох частин: тіла і душі. Душа людини є вічна і необмежена. Хоча його фізично знищено, ідея і чин сл. п. Провідника Степана Бандери є вічними!

Для молодого покоління в Україні і діяспорі постать Степана Бандери далі живе, так як вона жила фізично у поколінні наших попередників. Він далі живе, тепер для української молоді. Степан Бандера — це джерело життя, це світло в темряві, яке освітлює шлях у визвольній боротьбі, до остаточної мети, — побіди над ворогом — до побіди над большевицькою Москвою!

Не даремно українська націоналістична молодь, українське націоналістичне студентство на демонстраціях за самостійну соборну і незалежну Україну нерозривно поєднало постать Степана Бандери з ідеєю Самостійної України в гаслах: „Свобода Україні“ і „Бандера Живе“!

І ЖИТИМЕ ВІН У НАШИХ ДУШАХ, В НАШИХ СЕРЦЯХ, ВКАЗУЮЧИ ШЛЯХ ДО ЗДОБУТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ!

Андрій Прятка

„ВЕЛЕТ УКРАЇНСЬКОГО ГУМОРУ“

Так назвав свою статтю про Остапа Вишню Ф. Маківчук в „Радянській Україні“ ч. 259, 1979 р.

Чим був цінним для комуни О. Вишня, автор „Самостійної дірки“ та ін. пасквілів на змагання України за волю й державність? У статті сказано: „Чільне місце у творчості Вишні займає політична сатира... Письменник вів рішучий бій з чорною імперіалістичною реакцією і їх поп-літчиками — українськими буржуазними націоналістами... Вишня тільки посміхався, читаючи чорну бандерівську анонімщину... Він був, по суті, одним із основоположників радянського, партійного фейлетону“.

Вірна характеристика московсько-большевицького „гумориста“ в 90-річчя його народження.

Святослав Караванський

ПРИСЯГА

Ніби жрець у священному храмові,
Що жертвовні приносить дари,
На порозі тюремної камери,
Як присяту, цей вірш повтори.

В середовищі виріс я лютому,
Де ні прав, ні свободи нема,
Де за прояви думки розкутої
На відважних полює тюрма.

З ким я ріс — мої юні ровесники —
По утертій дорозі пішли,
Запряглись у роботу на деспота.
Підкорилися силам імлі.

В хорі з вами, о щедро оплачені,
Мав і я, десь, співати псалми —
Прославляти новітню кріпаччину,
Вихваляти красоти тюрми!

У блискучій подобі військового
Брати гроші за муки і кров,
Гори трупів возить на кладовище
Під шумок миролюбних промов.

I під захистом культу облудного
Жити з праці людей трудових,
Вчивши інших „поборюйте труднощі“,
Нишком їсти солодкий пиріг.

Тільки ж ба! Я збегнув, що за ширмою
Гільтотина на мужніх чека,
I зв'язав себе клятвою вірною:
— Хай загине сваволя гідка!

Хай сто грат на вікні — буду зібраний
I скупий на зрадливі слова,
Шоб в бою з протокольними тиграми
Закрутилась у них голова!

Щоб один, без поради, під вартою,
До негідних не вдався я дій,
I мольбою моєю, чи скаргою,
Хай не втішиться ворог лихий!

В перші ж дні арештантського хрещення
Впасті в розпач собі я не дам —
Боягузом не стану зbezчещеним,
Не відкрию нічого катам!

Тюрма у Владімірі, 1971

Леонід Полтава

ЕНЦИ-КЛОП...

(В „Енциклопедії Українознавства“ НТШ у Сарселі, за редакцією д-ра В. Кубійовича, твердиться про так зв. переємність УНР — УССР, „зліквідовано“ крайові СВУ і СУМ...)

УЕНЕР — УЕСЕСЕР...

Хто ж із кого шкіру здер?

Хто колонію без прав

Та Державою назвав?

Хто без правди і без дум

Скреслив СЕВЕУ і СУМ?

I який це Горе-Лель

Звів із розуму Сарсель?..

Та мовчить, хоч кулю в лоб,

Український

Енци-Кlop.

1979, Нью Йорк

БОЛГАРИ ПОБИЛИ ІРАНСЬКИХ СТУДЕНТІВ-АНТИКОМУНІСТІВ

СОФІЯ, 8. (ТАСС) „Повідомлення БТА. Болгарське агентство БТА повідомило, що 3-4 грудня в ряді інститутів, де вчаться іноземні студенти, після політичних спорів сталися бійки, під час яких двох чоловік було вбито і кількох серйозно поранено. Потерпілі, як і всі учасники інцидентів, є іранськими громадянами. Один з убитих — член Іранської комуністичної партії. Пораненим подано медичну допомогу.“

Агентство БТА рішуче відкидає твердження деяких зарубіжних інформаційних агентств про те, що інциденти сталися з співучастю болгарських властей“.

Таке повідомлення було в моск. газетах і в „Рад. Україні“ ч. 282 з 1979 р. Советська преса приховала, що бійка виникла на грунті комунізму і антикомунізму.

ОБМОСКОВЛЕННЯ В СССР

Московська преса подала, що в СССР є тепер 262 млн. осіб, але не уточнила їх національності. Сказано, однак, що з 41 млн. в 1970 р. не-росіян, які „вільно володіють російською мовою“, ця кількість затурканих Москвою зросла тепер до 60 млн. осіб.

Степан Голяш

ПЕРЕХІД ПІДПІЛЬНИКІВ ІЗ БЕРЕЖАНЩИНИ ЗА КОРДОН (СПОГАД УЧАСНИКА)

З приходом більшевиків на Західній Землі України 1939 розпочався новий період боротьби ОУН з новим окупантом. Прибув новий ворог, що часто говорив українською мовою, але мало відомий своєю тактикою в поборюванні українського самостійницького руху, що одинокий був тоді з народом — ОУН.

В деяких частинах Бережанщини членство ОУН розконспірувалося через збройні виступи проти втікаючих поляків в сторону Румунії: можна було здобути зброю, що й виконували члени ОУН. Через такі акції багато членства ходило зі зброєю.

На більші акції скликували членів із усього району. Пляновано зробити наскок на місто Бережани, переповнене втікачими вояками. Я мав опрацювати пляни наступу, знаючи детально розташування міста. Акцію відкликано через неспівмірність боєвих сил.

Під час переходу польських відділів через українські села молоді люди ховалися по лісах, а члени ОУН держали стійки, охороняючи населення.

ОУН в цьому часі була дуже поширеною по всіх селах Бережанщини. Не тільки членство, але і юнацтво ОУН мало свої широкі кадри. окремо були зорганізовані симпатики ОУН. Багато сіл були повністю опановані ідеями та діями ОУН.

СЛ. П. ЄВГЕНІЯ ЗАРИЦЬКА — ОПЕРОВА ЗІРКА

У Парижі 5 жовтня 1979 р. померла після довгої хвороби на 69 р. життя уродженка Рави Руської, світової слави оперова співачка, меццо-сопрано сл. п. Євгенія де Новіна Заринська, випускниця Львівського Університету та Консерваторії та Консерваторії в Мілані, Італія.

Важко назвати славний у світі оперовий центр в Європі, де б не виступала ця блискуча солістка-зірка. На концертах у 1958 р. в ЗСА й Канаді виконувала багато українських творів.

Чарівний голос сл. п. Є. Заринської записаний на платівках із творами Малера. Оффенбаха й ін. На жаль, здається, немає ні одного українського запису цієї солістки світової слави, бо не було кому з українських середовищ подбати про увіковічнення її голосу й культури. В. Й. П.!

Не тільки організовані люди із ОУН, але й сусільно-громадські працівники стали ворогами нового наїзника. Москва поборювала всіх патріотів, які змагалися за справжню волю України.

Московські агенти точно розпрацьовували село за селом, вербували насильно сексотів, щоб вдарити по ОУН та її розбити. Вже тоді деякі сексоти мали радіонадавчі апарати, доносили про події в селі та рухи зв'язкових чи переходячих підпільників.

Перші арешти свідомого українського елементу почалися таки зразу після приходу Червоної армії. Більші арештування та вивози в Сибір відбулися зимою з 1939 на 1940 рік. Облави на села відбувалися круглий 1940 рік. НКВД із Бережан та Козови дніми, а частіше ночами, наскакувало на села, арештуючи наших людей. Багато розконспірованих членів ОУН мусіли піти в підпілля. Стан підпільників зростав кожного дня, побільшувалася й кількість заарештованих.

Організаційна праця полягала, в першій мірі, в наладненні зв'язків, щоб держати Організацію в єдинстві та готовості до нової праці. Майже цілу весну та частину літа доводилось мені сидіти в пивниці в селі Ценів та писати письма до організаційних клітин. Ішла переставка до нової дійсності, то є готуватись до нової війни Гітлера зі Сталіном. У це всі вірили. Війна неминуча. Большевицький терор відчували всі, тому ждали зміни, не думаючи, якою вона буде.

1940 рік в Бережанщині та сусідніх повітах, Підгаєцькому, Рогатинському із Ходорівчиною та частинно Зборівському, був дуже загрозливим для справжньої дії Організації. Всі ці повіти творили Бережанську округу. Більшість проводу перебувала в селі Бишкі та довколічніх селах. В селах Бишкі, Жуків, Потік перебували й члени Крайового Проводу — Гриць Голяш-Шолом та адвокат Михайло Степаняк-Лекс, які мали контакт із Краєвим Провідником Іваном Климовичем-Легендою та іншими областями. Завдяки добрим і відданим та відмінним дівчатам, які відповідали за зв'язок майже цілого Краю, єдиність ОУН була вдержана.

Літом 1940 року відбулася нарада провідних лю-

дей ОУН над питанням надміру підпільників. Наряди відбувалися в лісах біля сіл Бишкі, Конюхи, Жуків. У нарадах взяли участь з рамені Краєвого Проводу Голяш Гриць-Шолом, адв. Степан Михайло-Лекс, Запій Лев-Троян, обласний провідник Тернопільської області Арпад, опісля Краєвий Провідник, окружний провідник Бережанської округи Гірняк Іван-Об та інші. Вирішено перекинути частину підпільників за кордон. У цій справі вислано Голяша Гриця-Шолома до д. Легенди, щоб обговорити ситуацію та дістати рішення. Провідник Легенда перебував тоді в Сокальщині. Він погодився із пляном та дав наказ на перекинення надміру підпільників із Підгаєччини, а головно із Бережанщини, за кордон. Спільно із Легендою визначено лінію на мапі та передано наказ до повітових провідників Бережанщини, Золочівщини та Сокальщини готувати зв'язок та гуртувати по 25 осіб із провідником, заступником та двома груповими. Всі групи мали бути озброєні крісами, пістолями й гранатами. Озброєні та в новній боєвій готовості всі підпільники малийти в Сокальщину до ріки Буг, перебрести її та дістатися до своїх людей, що мали ждати на переходячі групи. Рівнож і по німецькій стороні прихід нових груп мав бути таємницею.

У лісах біля сіл Бишкі — Конюхи оформлено було в половині місяця вересня 1940 року 12 похідних груп, які попри Поморяни, Золочів, біля могили о. Маркіяна Шашкевича та попри села Туря, Лопатин, Вишів зміряли до кордону на ріці Буг.

В першій групі іншли: Іван Гірняк з дружиною Пазею — окружний провідник Бережанщини; Степан Голяш, студент, член проводу Бережанської округи, опісля референт військових справ; Коціль, псевдо Дріт — повітовий військовик; Хомицька Наташка; Бідний Петро — районовий провідник; боєвики Щербак із села Конюхи та Скоб. Інших осіб не пам'ятаю. Був у нашій групі ще Майчук Іван з дружиною Юстиною із села Дібще. Майчук по повороті з рейду, чи ще перед тим, став на службу буль-

„Сторонні сили та міжнародна політична кон'юнктура можуть мати значення допоміжних, але не вирішальних сприятливих чинників. Беремо їх до уваги в такому розумінні і використовуємо їх, але відкидаємо всякі орієнтації на сторонні сили“.

СТЕПАН БАНДЕРА

шевиків та наніс багато шкоди Організації, будучи свідком на суді членів та юнацтва ОУН. Як і коли звербували його большевици на агентурну працю — не вдалося встановити. Ганьба московському лантьоху!

Останню групу провадив адв. Степаняк Михайло. Цю групу заскочило НКВД в лісах між Конюхами, а Розгадовом в напрямі на Поморяни. В бою з добре озброєним відділом НКВД група відступила назад та не брала участі в марші за кордоном. Група не мала вбитих чи ранених.

Провідник Легенда сам давав вказівки, як зберегти в тайні всі групи, щоб спільно перейти кордон.

Дві групи підпільників, із сіл Ценів, Вибудів, Потік, Бишкі і Конюхи, мали прийти піччю на призначенні місця. Через погану погоду — осінь, сніг з дощем — обидві групи між 42 до 50 хлопців не дійшли до цілі, тому зв'язкові постановили їх скрити на сіножатях в оборогах зі сіном. Удень діти пасли худобу і завважили чужих людей. Вістка скоро поширилася серед селян та дійшла до донощиків. Після обіду коло дві сотні війська НКВД оточили цілу околицю й почали наступ на обороги, запалюючи їх кулями. Хлопці вискачували із vogю, залягали біля горіючих оборогів, відбивали наступ ворога. Під вечір бій втих, вогонь погас, а ворог збирав своє криваве жниво: 42 друзів — членів ОУН, на все відданіх своїй Батьківщині Україні, прикладних працівників у своїх селах, полягли в нерівному бою із московськими зайдами — окупантами нашої землі. Кількох важко ранених арештовано. Це діялось недалеко села Бишів в Сокальщині. Точного місця не було змоги устійнити. Колись виросте в місці жорстокого бою ще одна висока могила. Тіла постріляних хлопців селяни поховали на цвинтарі.

Після бою та зловлення кількох ранених хлопців наша присутність була розконспірована.

Частина першої групи була в селі Бишів захована по хатах та стодолах. Зараз після бою, НКВД оточило піччю село Бишів, а ранком скликало селян і дало наказ видати всіх оунівців: „Хто не видасть, ціла родина буде розстріляна, коли знайдуть „бандитів“.

Я з двома добрими боєвиками — Бідним і Щербаком із села Конюхи — закватиравали в секретаря колгоспу. Він мав п'ятеро дітей, тож перестрашився наказу НКВД. Прийшов до нас до стодоли й

зложив з плачем заяву: „В мене малі діти, жінка. Не хочу, щоб їх большевики розстріляли. Вийдіть самі, а якщо ні, то я дам знати”.

Це був несподіваний удар. Такого ми не перевживали. Однака серйозність ситуації та скора децизія вимагала спокійного розгляду. Перед господарем ми були дуже спокійними. Йому сказали, щоб ішов до хати, а ми самі підемо зі села. Це було біля години 8-ої рано. Два кріси сховали в снопи, а самі з пістолетами й гранатами виходимо на вулицю. В нас був звичайний одяг, ми не відрізнялися від місцевих людей. Якраз на містку, біля воріт, побачили, як надходять енкаведисти в силі около 30 осіб. Ми пристанули, а енкаведисти пішли попри нас дальше.

Скорим ходом ідемо через дорогу до нового господаря. Стало між стодолою і стайнєю. Напроти нас почав гавкати нес, а з-за рогу стайні бачимо жінку в хаті, яка сидить біля вікна і шиє. Увійти до стодоли було неможливо, бо жінка нас побачила б.

— Стефку, ставай на плечі, відірви дошку та скачи до стодоли, — прошепотів Щербак. — Я виконав зарядження й широку дошку, прямо під стріхою, досить скоро відірвав з одної сторони та став на снопах жита в стодолі. Подав руку Щербакові й ми були в середині.

В тому часі двох енкаведистів стали під вікном хати і наказали господині перешукати стодолу, бо вони прийдуть шукати за „бандитами“. Все це ми добре чули. Друг Бідний вже не хотів лізти до нас, а склався в половині біля стодоли, а коли не міг дихати через ося, скочив на город, де була купка сухого ґвасолиння, яким накрився і так перележав цілий день, бачучи стало НКВД, як перешукують господарства.

Я притиснув відважену дошку та почав ритися під снопи вниз. Це саме зробив друг Щербак. Ох, як важко було пробиватися крізь вложені снопи! Зарисились ми під третю верству снопів жита. При цьому забув я свій плащ на верху снопів. Треба було витягати руку й стягти його вниз під себе.

Мене зразу напав страх. Я почав трястися. Та тут заспокоїла мене думка, що можуть трястися снопи на горі. Я лежав тихо, навіть віддиху не чув. Так само лежав спокійно мій друг.

Тут прийшла на поміч молитва, але не звичайна, щоденна, а гаряча, щира, повна прохань до Бога та Матері Божої про поміч і заступництво. Це була сповідь прямо перед Богом. Всі молитви, що мати

вчила, чи отець в народній школі, а пізніше в Бережанській гімназії — думкою молився і повторяв увесь день. Я вірив у силу молитви.

Через півгодини прийшов до стодоли чоловік із жінкою шукати за чужими людьми. Чоловік на снопах почав кашляти від пороху, а жінка завжди робила йому натяки: „Петре, дивися, дошка відірвана. Петре, якось снопи зрушені“. Петро не відповів ні слова, а тільки кашляв. Відірвану мною дошку прибив і пішов.

Опісля прийшов до Петра сусід і вони молотили на тоці збіжя.

Десь після обіду вбігли у стодолу енкаведисти. Почали стукати по тоці та слухати звуку. Я в цьому часі взяв у ліву руку гранату, відбезпечив, а в правої руці держав готового до стрілу нагана.

Один із катів наказав господареві дати драбину. Двоє вилізли на снопи. Зразу почали бити багнетами по снопах, щоб проколоти скованих. Та московські „штики“ нас не дістали. Опісля взяли вила й почали скидати снопи.

Ми лежали спокійно, без найменшого руху. В мені зродився плян застрілити з нагана двох, що скидали з нас снопи, а на тік кинути гранату й тоді тікати в село.

Вже скинули дві верстві снопів. На моєму обличчі колоски жита, крізь які прозирає світло. Відкрив очі й жду спокійно, помолившись в покорі до Бога. Раптом енкаведист став обцасом прямо в мое право око, на живіт, коліно та сказав голосно: „Нічево нет“ — злізли по драбині вниз.

Я даліше молився, дякуючи Матері Божій за рятунок. Прийшов господар з господинею й знову наклали на нас снопів. Так пролежали ми до вечора.

Мені докучала миша, бо своєю головою загородив її дорогу, а до того уважав, щоб не відпустити гранати, якої не міг забезпечити, бо втиснені снопи не давали; і око докучало, бо в ньому були відламки колосків. Так стиснені, в темності, пролежали до вечора, коли почули стукіт в дошку. Тоді ми з д. Щербаком вперше штуркнули себе ліктями та почали вилазити. Я сам не міг видряпатися, бо мав тільки одну вільну руку, але допоміг мені кремезний Щербак. Ми знову відірвали дошку й скочили на землю.

Зайшли до нашої хати по кріси. Господар оправдувався за свій вчинок. Ми переказали все станичному.

В іншій хаті рівно ж переляканий господар казав залишити хату д. Скобові із його другом, що походили із села Вербів, Бережанського району. Вони вийшли ранком із хати та скрилися в невеликому ліску в кущах. Листя не було, то накрилися галузьками й так пролежали цілий день, спостерігаючи, як енкаведисти ходили по лісі.

Під вечір встали й підійшли до лісової доріжки. Там побачили чоловіка, цілковито подібного до д. Щербака. Скоб навіть крикнув до нього: „Щербак, ходи сюди!“. Виявилося, що був енкаведист, який взяв кріса, наказав піднести руки вгору, наложив багнет і провадив хлопців до села. Обидва полонені мали сховані пістолі. Друг Скоб опускав руки, але москаль колов їх „штиком“ до крові. Так дійшли до першої хати. Тоді в секунді д. Скоб витягнув з кишені пістолю і двома кулями в голову забив ворога. І оба подались до того самого ліску. Енкаведисти шукали їх, але в густі кущі не заходили.

Ціла наша група перебула облаву щасливо. Всі були заховані місцевими людьми, які нам широко допомагали.

Подібні облави і пошуки за переходящими групами були частими, але нас членство ОУН добре переховувало.

Село Бишів і околиці були загрожені, тому треба було вертатися до попереднього нічлігу. Це було біля 30 кілометрів. Зв'язку ми не дістали, пішли самі. В мене була добра теренова пам'ять. Я провадив нашу групу полями і стежками, без похибки, до попереднього постою, щоб успокоїтися в підграницій полосі, а потім знову іти до ріки Буг.

До наших груп мали долути тисячі підпільники із Волині, але з ними не мали ми зустрічі.

План переходу через кордон на ріці Буг був слідуючий. Всі групи мали підійти в умовлене місце найближче до ріки, де можна було її перейти. Центральна група мала іти першою, розбити евентуальний опір прикордонників і перебresti Буг. Дві менші групи на крилах мали відбивати атакуючих ворогів і самим посуватися до броду й переходити кордон. Були окремі підпільники з довгими шнурями, які мали натягати понад воду, щоб допомогти переходити глибші місця.

Переходило дві групи. Одна перейшла непомітно і щасливо, а друга мала перестрілку, бо зв'язко-

ві збились трохи з дороги, — було дуже темно і падав сніг з дощем. Скільки втрат, не можна було устійнити.

Частині провідних підпільників наказано вертатися назад у своїй стороні та продовжувати дальнє підпільну працю. Прийшлося знову з-над Бугу мандрувати зв'язком на рідну Бережанщину.

Окремо вертався зі Сокальщини окружний провідник ОУН Бережанщини Іван Гірняк-Об із дружиною Пазею. В Сокальщині вони мали зустріч із Краєвим Провідником — Легендою. Опісля вони перехали до члена Крайового Проводу Мирона Дмитра Орліка. Прибув член Крайового Проводу Степовий та Володимир Лобай — близький співробітник Легенди. Наради відбувалися над сучасною ситуацією в Краю, праця ОУН, пропаганда, видання та підготовка до нових змін, які виходили із тодішньої політичної ситуації. Друг Об перебував із членами Крайового Проводу два тижні. В листопаді 1940 року прибув до села Бишкі.

День після відходу останньої групи, яка мала перестрілку з ворогом у лісах між Розгадовом і Конюхами, розпочалася велика облава війська НКВД на Бишківські ліси. В лісі Пітель, над селом Бишкі, переходив Повітовий Провідник ОУН Семен Гайдук із Повітовим референтом юнацтва Гірняком Грицем, псевдо Будяк. Потрапили від обстрілів скопрострілів. Гайдук Семен був важко ранений у груди. Гриць Гірняк переховався щасливо. Раненого Повітового Провідника забрали до Бережан, де він помер від упливу крові. Жодної перев'язки не одержав. Його мали тайно поховати на цвинтарі в Бережанах.

Недалеко місця поранення Семена Гайдука була краївка, в якій перебували член Крайового Проводу Гриць Голяш-Шолом і член Окуженого Проводу зі села Вербова Семчишин-Дон.

Вдячні члени ОУН, 1941 року, висипали в лісі Пітель в пам'ять Повітового Провідника Семена Гайдука — високу могилу.

* * *

Якщо є свідки описаних подій, то просимо дозволити. На еміграції живе три учасники описаного рейду, які співпрацювали в описі цих подій.

УЧИТЕСЯ, БРАТИ МОЇ, ДУМАЙТЕ, ЧИТАЙТЕ

Тарас Шевченко

ГОВОРИТЬ ПАНЬКО НЕЗАБУДЬКО

НА ДИТЯЧИЙ ЛАД

(Фейлетон)

Пригадується мені незамітний один випадок ще здому. На ярмарці в місті мати купила цукерків своєму малому синкові. Врадуваний малюк почав їх розсіювати й смакувати. Мати, дивлячись на свій скарб, була дуже рада, що вводила синкові, сміялась і, піддаючи охоти малому, казала:

— Але добрий цукорок!

Малий, наминаючи цукорок, також повторяв:

— Добрий суколок!..

Щобачивши інші цукерки в синка сусіда, також захотів таких самих, але коли мати сказала йому, що він уже ось має, що вона йому купила, почав капризити, плакати і крізь слози повторяти:

— Ці, сюди ти купила, погані!..

Аналогічно мається, лише в іншому аспекті, справа в нас, серед розподіліканових наших „політиканів“. Раз їм щось аж надто подобається, то знову нападає дитячий каприз і тоді верещать, що це вже погане! Класичним прикладом є теперішня паперова тарабанщина деяких наших політичних полатайків і політиканів навколо особи проф. Валентина Мороза.

Був Валентин Мороз для одних, які мали рожеву надію вдергати його на своїй пропоні, великим, мудрим, бистрим, розважливим, що давав чужим цілям влучні відповіді, але, коли він, побачивши, що з ними йому не по дорозі, — вибрав собі інший, сприємливіший для його поглядів шлях, зразу став пересічним, нещирим, нетактовним, нерозважливим. А нерозвагу йому притисується тому, що він засильно кладе акцент на проблематиці визволення України і пробує „вчити американців“, тобто каже їм правду у вічі.

Інші „мудрагелі“, які раніше їх не були проти дисидентів, а тим самим і против В. Мороза, лише їм неподобалась акція в їх обороні, — на взір вередливої дитини підскакували б з радощів, коли б він залився от хочби за ліго-урденівчиною чи яворонівчиною, чи за якоюсь там одерівчиною. Але коли він задекларувався Націоналістом і виявив свої симпатії по стороні ОУН і УВФ, почали на всі лади ганити його:

— Що він про якихось „мицарів Святослава“

нам торочити! Це щось таке, що „орден Донцова“ чи „жогорти Стецька“! Та ж це тоталітаризм, не кращий комунізму й фашізму!..

Коли б В. Мороз був пішов слідами Л. Плюща, ніхто б, мабуть, не переймався тим, що він кинув кілька терпкіх, але слунних, завваї на адресу кан. прем'єра Трудо. Але тому, що Морозівське кредо скрайньо протилежне Плющівському, невдоволені почали крутити носами, що, бач, недипломатично Мороз зачепив джемілемена, та навіть прирівняли його виступ до Хрущовського черевико-биття в ООН...

Наші капризні політикані завжди, коли не по-гіньяму виходять, зразу, чи то під впливом склерози мозку, чи партійного загумінку, залишки наслідувань капризу дитину і дають свою оцінку: погане! Але хто їм, по їх „демократичності“ душі, то хай і десять разів назве Симона Петлюру „погромником жидів“, чи хай десяток генеральних стежечок топче нараз до единопедізмів — уста на замок і мовчак! Ну й ці всі капризні критикані В. Мороза, що вони в порівнянні з ним — велике зеро без палички? Чи здають собі справу, що їхня писаніна якраз є водою на млин большевикам у їхній боротьбі проти української національної еміграції, яку вони всю, без огляду на їх політичне вірю, зводять до одного знаменника: „українських буржуазних націоналістів“? Пора б таким зrozуміти, що всякі вискочки на особу Мороза шкодять нам усім. Не подобається щось їм — краще ото сидіти б та мовчали б. Було б куди доцільніше.

І аж нетерплячка бере сказати їм: — Люди добри, майте ж мир! Дайте хоці загріти місце на чужині Валентинові Морозові!

ПРО МЕЧ ДАМОКЛЯ

Не раз чуємо або читаемо вислів „Дамоклів меч“. Яке його походження, що він означає?

Вислів походить із старогрецького переказу про володаря і слугу. Слуга позаздрив володареві за його „легке“ життя. Тоді володар почепив на кінській волосинці важкого меча і посадив під меч слугу, себто показав, що життя володаря — в постійній небезпеці і турботах.

ЧЕРЕЗ ОЩАДНІСТЬ ДО КРАЩОГО ЗАВТРА!

УКРАЇНСЬКА ЩАДНИЦЯ „ПЕВНІСТЬ“

Security Savings and Loan Assn.

ГОЛОВНІ БЮРА:

936 N. Western Avenue
Chicago, Ill. 60622
312-772-4500

ФІЛІЯ:

2166 Plum Grove Road
Rolling Meadows, Ill. 60008
312-991-9393

УРЯДОВІ ГОДИНИ:

Понеділок 9 — 3 по пол.
Вівторок 9 — 7 веч.
9:30 — 6 веч.
9:30 — 4 по пол.

У середу — зачинено

Четвер 9 — 3 по пол.
П'ятниця 9 — 7 веч.
Субота 9 — 1 по пол.
9:30 — 4 по пол.
9:30 — 8 веч.
9:30 — 12:30 по пол.

- Платимо найвищі відсотки, дозволені законом, на всіх родах ощадностей, нараховувані щоденно й виплачувані квартально.
- В „Певності“ одержуєте відсотки від відсотків.
- Сертифікати 5 $\frac{3}{4}$ % — 8%, залежно від часу й суми, на які їх вкладається.
- „Певність“ дає повну фінансову обслугу, на яку дозволяє закон.
- Вогнетривалі скриньки для перевозування цінних речей.
- Простора площа для паркування авт.

ЩАДІТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ЩАДНИЦІ „ПЕВНІСТЬ“ — НАЙБІЛЬШІЙ
УКРАЇНСЬКІЙ ФІНАНСОВІЙ УСТАНОВІ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ.
ВСІ ЩАДНИЧІ КОНТА ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО ВИСОТИ 40 ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ.

**ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.**

ВИДАЄ ПОЗИЧКИ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА
ОРГАНІЗАЦІЯМ; СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І
ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ
ЧЕКАМИ; УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВШИЙ
КРЕДИТ НА АВТА, МОРТГЕДЖІ,
ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки,
вакації, весілля та інші цілі.
СПЕЦІЯЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ
Майно кожного вкладчика чи позичкодавця
забезпечене.

Приймає ощадності і платить 6 $\frac{1}{2}$ % дивіденди

Безплатне забезпечення ощадностей

Безплатне життєве забезпечення
до 2,000 дол.

Адреса:

SUMA (YONKERS)
FEDERAL CREDIT UNION
301 Palisade Ave. Yonkers, N. Y. 10703
Tel.: 914-965-8560

СТЕЙТОВА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

“БУДУЧНІСТЬ”

У ДЕТРОЙТІ

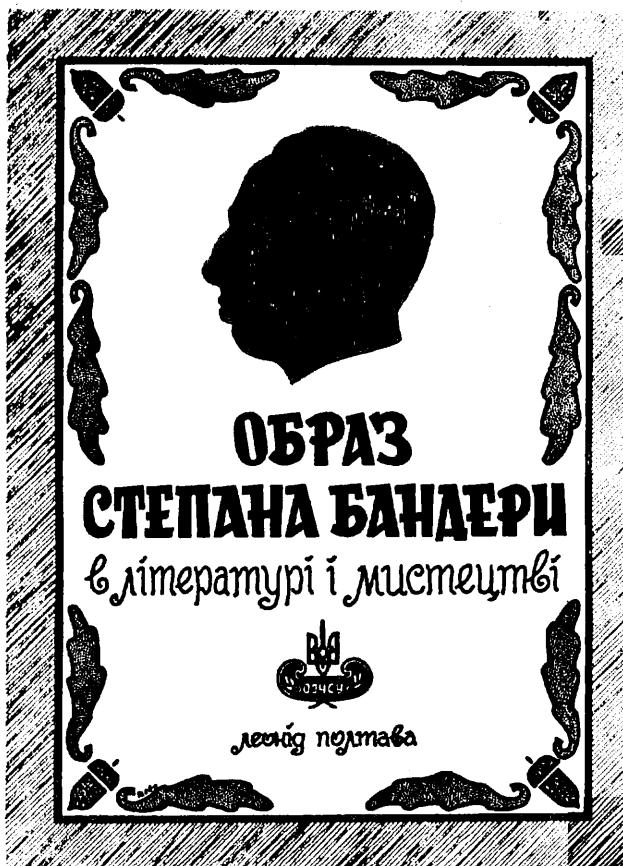
СЛУЖИТЬ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗА-
ЦІЯМ ДЕШЕВИМ І ВИГІДНИМ КРЕДИТОМ.
НИЗЬКОВІДСОТКОВІ ПОЗИЧКИ НА АВТА,
ДОМИ, НАПРАВУ ДОМІВ, МЕБЛІ, ВАКАЦІІ,
ШПИТАЛЬНІ РАХУНКИ І Т. П. ПОЗИЧКИ
(КРІМ МОРТГЕДЖОВИХ) ЗАБЕЗПЕЧЕНІ
ДО 10,000 ДОЛ. БЕЗПЛАТНО ДЛЯ ПОЗИЧ-
КОДАВЦЯ. ВІД ВКЛАДІВ ПЛАТИТЬ 5 $\frac{1}{4}$ %
ДИВІДЕНДИ.

Вкладчики мають безкоштовне життєве
забезпечення до висоти 2,000 дол.

Ощадності забезпечені до всякої висоти.

FUTURE CREDIT UNION OF DETROIT
4641 Martin Ave., Detroit, Mich.
3011 Caniff, Hamtramck, Mich. 48212
Tel.: 843-5411

КНИЖКОВА НОВИНА

„ОБРАЗ СТЕПАНА БАНДЕРИ В ЛІТЕРАТУРІ І МИСТЕЦТВІ“

Нью Йорк, Головна Управа ООЧСУ, 1979-го року, ілюс., портр., факсиміле. 25 см. Стор. 44. (Книжкова залиска: д-р Ол. Соколишин-старший бібліотекар).

Леонід Полтава є автором особливого видання про сл. п. Провідника ОУН Степана Бандеру, з мистецькою обкладинкою чорно-червоної барви роботи мистця-маляра Петра Сидоренка. Вийшла вона в 20-ті роковини смерті Провідника-Революціонера-Націоналіста-Соборника-Державника Степана Бандери.

Правдою є, що ця тема ще жде свого українського Плютарха, але автор слушно зауважує, що є вже підвальнини, на яких можна буде в майбутньому видати монументальний твір про славетного Провідника середини ХХ-го століття, якого геройчна постать в боротьбі України за її свободу, державну незалежність й соборність того вимагає, як приклад геройства для грядучих поколінь.

За ту саму святу ідею, за яку боровся гетьман Іван Мазепа, Тарас Шевченко, Микола Міхновський, склали голови на жертвонiku нашої Батьківщини України Головний Отаман Симон Петлюра, творець УВО-ОУН пол.

Євген Коновалець, Головний Командир геройчно-славетної УПА ген.-хор. Тарас Чупринка-Шухевич і Крайовий Комендант УВО і ОУН з 1932 року та пізніший Провідник ОУН сл. п. Степан Бандера в дні 15 жовтня 1959 р., вбитий агентом КГБ Богданом Сташинським. Покійний своєю діяльністю повністю заслужив на те, щоб зайняти особливе місце в українському пантеоні, як один із кращих борців української нації за волю і незалежність, за Українську Самостійну Соборну Державу. Він підготував проголошення Акту віднови Української Держави 30 червня 1941 р. у Львові, був співтворцем легендарної УПА, УГВР та АБН, що діє й зараз.

Праця обіймає прославлення С. Бандери під час Другої світової війни, з 1942 р. на просторах Полтавщини й Київщини. Це народна творчість про військо Бандери, тобто про Похідні Групи Революційної ОУН. Включено багато поезій та ін. творів, присвячених незабутньому Провідникові.

„СВІТЛИЙ ВЕРЕСЕНЬ“

Так називає комуністка Марія Кіх в „Радянській Україні“ ч. 135 1979 р. прихід в Західну Україну червоно-московських полчищ, які мали б „визволити“ братів, українців та білорусів, у 1939 р. Згадана Кіх розписується, як то ще за Польщі, вона „розклеювала листівки Львівського комітету комуністичної партії Західної України. Я й товариши робили це швидко“...

Віхваляючи Москву, Марія Кіх „забула“, що КПЗУ (компартію Зах. України) зліквідувала сама ж Москва та що ж сама Москва винищила довірливих Крушельницьких і багатьох із ними. Але червона служка нам'ятає, що „бандерівські бандити люто розправлялись з активістами, учительками, колгостницями... Мене 6 рр. підряд вибирали депутатом до Верховної Ради УССР“.

„Вибирали“ та й перестали...

ЧИ „СМОЛОСКИП“ МАЄ ПРАВО?

У 1978 р. видавництво „Смолоскіп“ біля Балтімори, Мд., опублікувало 50-сторінкову брошуру з намазаним К. Бойковичем титулом-заголовком — чудовий есей Валентина Мороза „Мойсей і Датан“.

На книжці зазначено „Капірайт“ за „Смолоскіпом“. Чи це законно? І чи вже розрахувався „Смолоскіп“ із Автором за те видання?

(Ч).

МОСКВА В АФГАНІСТАНІ

Червона Москва послала війська — за пляном царя Петра I-го — до Афганістану і захопила ту країну, прогожуючи і Пакистанові.

Це може стати початком Третьої світової війни, пробудити Америку і довести до революції на Сході Європи.